

KULTÚRA

ROČNÍK XXIV. – č. 6

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

24. MARCA 2021

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: teodor.krizka@gmail.com • Cena 1,90 €

Snímka: Teodor Križka

V závere thrilleru Diablov a dvokát z úst diabla, ktorého stvárnil Al Pacino, môžeme počuť konštatovanie: „Mojím najväčším víťazstvom je, že som presvedčil ľudí dvadsiateho storočia o tom, že neexistujem. Dvadsiate storočie je mojím storočím.“ Teológiu zasiahol mor racionalizmu a pozitivizmu, v dôsledku ktorých sa bežne popiera osobná existencia Zlého ducha. On je len symbolom nevedomých síl v človeku, metaforou vyčádzajúcou z kultúrnych reálií a pod.

Generálny predstavený Jezuitského rádu Sosa Abascal diabla chápe ako „symbolickú realitu, nie však osobnú“. Na druhej strane narastá záujem o okultizmus, satanské rituály, ale aj o exorcizmus, ktorý už ani zďaleka nie je len senzáciou pre znudených ľudí, ktorí hľadajú stratenú transcendentnú dimenziu svojho života. Evanjelizátor a exorcista páter Elias Vella, ktorý neveril kedysi v jestvovanie osobného zla, pripomína svojim poslucháčom dôležitú pravdu kresťanskej viery: „A Boží Syn sa zjavil preto, aby zmaril diablove skutky (1 Jn 3, 8).

Legenda o Veľkom inkvizitorovi, ktorá je vsadená do románu Bratia Karamozovci, ako autonómna vložka, predstavuje jeden z najveľkolepejších výtvorov Fjodora Dostojevského a vôbec ľudského ducha. Nikolaj Losskij konštatuje, že hoci sa napísalo mnoho komentárov, znovu ale budú vznikať stále nové a nové otázky. Téma je taká hlboká, že ani autor ju nedokázal vystihnúť v pojmoch. Semjon Frank poznamenáva, že výklad tohto výtvoru ducha zostane vždy sporný a bude konieckoncov závisieť na šírke a hĺbke čitateľovej duchovnej skutočnosti.

Obsah Legendy a jej bezprostredný zmysel je známy. V Se-

ville v 16. storočí sa v dobe najhroznejšej španielskej inkvizície, deň po veľkolepej autodafé ticho a nepozorovane objaví Ježiš Kristus. Ľud ho identifikuje, hrdie sa k nemu a on uzdravuje a kriesi z mŕtvych. Tu sa na námestí objaví vyše 90-ročný Veľký inkvizitor, ktorý dá Krista pred zrakmi poslušného davu uväzniť v podzemnom žalári. V noci ho

PETER GREČO

navštívi a prednáša k nemu dlhú reč, ktorá je jeho komentárom k trom pokúšeniam, ktorým Kristus na púšti odolal Satanovi. Kardinál sa mu vyhráza upálením, no potom ho

prepúšťa s tým, aby sa už nikdy viac nevracal. Kristus nepovie ani slovo a na konci ho pobozká.

V čom tkvie zmysel Legendy? Iba v oprávnenej kritike autoritárstva katolíckej cirkvi, pápežstva a jezuitského rádu? Frank píše, že bolo by povrchné ostať iba pri tejto kritike. Losskij, ktorý cituje katolíka Romana Guardiniho, píše o ztročení duše, za ktorou sa skrýva ešte niečo hrozivejšie, a to je démonická vôľa vzťahnúť ruku na samotného Boha. Dokonca aj sám kritický Berďajev neuviazol iba pri téme kritiky zneužívania moci cirkvou, ale skúma problém zmyslu ľudských dejín, problematiku slobody a ztročenie človeka ľudskými

autoritami. Sergej Bulgakov pregnantne vystihol, že Legenda rieši dôsledky ateistického amoralizmu na etické otázky človeka a spoločnosti na konci 19. storočia. Bolo to v čase šírenia Darwinovej povery, Comtovhov náboženstva pozitivizmu a hlavne víťazného postupu Marxových poučiek, čo pozorne reflektoval Dostojevskij. Anticipoval v nej aj ohlásenie „smrti Boha“ Fridrichom Nietzschom. Inkvizitor je preto rúhač proti Duchu Svätému a jeho bohoborectvo je skutočnou nenávisťou voči Bohu.

Načrtnem tu aktualizované témy Legendy.

(Pokračovanie na 8. strane)

Trojaké pokúšanie

Dvojtyždenník antifašistov *Bojovník*, vo svojom štvrtom tohtoročnom čísle priniesol príspevok Eduarda Chmelára - Hlinka, otec slovenského fašizmu. Napísal ho ako reakciu na dokument RTVS z cyklu *Slovenský panteón venovaný Andrejovi Hlinkovi*. Podľa Chmelára jeho tvorcovia sa dopustili falzifikácie dejín a tá je vraj urážkou obeti fašizmu.

Dnes sa fašizmus stal bezobsažným pojmom. Zo slova fašizmus si rôzne na verejnosti vystupujúce alebo za kulisy intrigujúce kreatúry vyrobili kyjak na ľudí s odlišnými názormi. Na všetkých, čo sa snažia o objektívny pohľad na slovenskú minulosť, aj na tých, čo sa usilujú o zachovanie tradičných hodnôt. Fašizmom sa straší už od konca druhej svetovej vojny. Za ten čas ale sublimoval. Nik sa u nás totiž k fašizmu nehľadá! Proti čomu chcú títo kaviarenski intelektuálni povaľáci bojovať? Preto začali rozvíjať numerologické konštrukcie, osmičkové a štrnástkové hádanky. Hľadajú číselné a dátumové súvislosti. Prepisujú dejiny. Širia poplašné správy o zakuklených fašistoch, hajlovačoch, o do snehu vydupaných hákových krížoch. Fantazujú o holých hlavách, čiernych čižmách, fakľových pochodoch. Strašia čiernou a hnedou farbou. To im akosi nestačí. Chcú mať fašizmu viac. Preto docent Chmelár vyhútal, že Andreja Hlinku nazve otcem slovenského fašizmu. Andreja Hlinku, ktorého Slováci sami poctili čestným titulom Otec slovenského národa. A keď Otec, tak je po otcovi geneticky fašistický aj celý národ, až na nepatrné protifašistické výnimky.

Docent Chmelár ako politológ by mal vedieť, ale akosi mu to uniká, že fašizmus, nacizmus i komunizmus majú spoločné korene a tým je socializmus a v staršom časovom horizonte aj liberalizmus. Strojcom fašizmu bol socialista Mussolini, zločinnejší bol Hitlerov národný socializmus a z ruskej sociálnodemokratickej strany sa zrodil krvou presiaknutý bolševizmus. Je teda Chmelárova strana Socialisti.sk založená roku 2019 epigónom týchto totalitných hnutí? Nemala by zasiahnuť NAKA?

Slovenská ľudová strana, od roku 1925 Hlinkova, s fašizmom ideologicky nemala nič spoločné. Jej základným pilierom bolo kresťanstvo a existenčným údelom zápas za národné a sociálne práva slovenského ľudu. Andrej Hlinka bol charizmatiká osobnosť, organizátor, kňaz a zároveň neohrozený bojovník, ktorého rovnako vážili Maďari v liberálnom Uhorsku i sociálno-demokratickí Česi, v prvom období papierovo slobodnej a demokratickej republiky. Slováci, ktorí túžili spravovať si svoje veci sami, ho právom považovali za svojho vodcu. To sa dodnes zneužíva, akoby Hlinka preferoval nacistický vodcovský princíp, čo zdôrazňuje aj docent Chmelár. Titul vodca v tých časoch sa ušiel bezmála každej výraznejšej politickej osobnosti. Vodcom bol aj Kramář, Masaryk, Moyses, Dula, Mudroň a ďalší.

Ďalej nie je pravdou, že Hlinka o všetkom rozhodoval sám bez hlasovania. On sa riadil väčšinou vôľou predsedníctva strany. Tak tomu bolo aj v prípade Benešovej vôľby za prezidenta ČSR. Hlinka nesúhlasil s podporou Beneša, prijal argumenty predsedníctva a poslanci i senátori HSLS hlasovali za národného socialistu Beneša. Ešte netušili, čo na nich prezident budovateľ chystá. Ani denník Slovák sídliaci od roku 1921

Andrej Hlinka, otec slovenského fašizmu?

v Bratislave nemohol Hlinka riadiť z Ružomberka železnou rukou ako to Chmelár splieta. Vedenie redakcie malo dostatok voľnosti. Mimochodom v máji 1922 bratislavskú redakciu zdemolovali a vyrabovali pošťované čechoslovácke živly a polícia sa len prizerala. Toto bola štátom tolerovaná fašistická brutalita.

O výtržnostiach a zrážkach na zhromaždeniach ľudákov, by sa dali napísať celé knihy. Ich iniciátormi boli najmä čechoslovácki socialisti pošťovaní aj štátnou vrchnosť a rozpálení nenávisťou ku všetkému slovenskému, ľudovému a kresťanskému. Neštítali sa použiť kamene, palice, nože. Boli mŕtvi i ranení, aj Andrej Hlinka sa viac ráz ocitol v ohrození života. A práve na ochranu ľudových zhromaždení, kde tak často tiekla krv, vznikla Rodobrana.

Socialista Chmelár odsudzuje falzifikáciu dejín, lebo uráža obeť fašizmu, sám však ako komunistický pohrobok dejiny falzifikuje. V článku nám tvrdí, že Andrej Hlinka na zhromaždení v akejsi Teplej 1. júna 1936 vyhlásil: „Ja som slovenský Hitler. Ja tu urobím taký poriadok ako Hitler v Nemecku.“ Aká bola skutočnosť? V tomto období sa v Trenčianskych Tepliciach skutočne konal zjazd slovenských spisovateľov, ale Hlinka na ňom nebol. V nedeľu 1. júna o deviatej ráno

v Ružomberku slúžil pontifikálnu omšu. Následne sa v meste konala veľká manifestácia za katolícke Slovensko a za republiku. Ako prvý k zástupu prehovoril senátor Karol Mederly a zdôraznil, že našim (teda ľudáckym) krédom je učenie Kristovo – miluj bližného svojho ako seba samého a riadime sa sociálnymi encyklikami Rerum novarum a Quadragesimo anno. Na konci podujatia vystúpil aj Hlinka nadšene pozdravovaný davom. Hitlera nespomenul, ale horlil za jednotu katolíkov, vyzýval bojovať za katolícke spolky, školy a učiteľov.

Socialista Chmelár si vydumal, že na piešťanskom zjazde HSLS konanom 19. a 20. septembra 1936 mal Hlinka vyhlásiť: „Práve tak, ako má Taliansko Mussoliniho, Nemecko Hitlera, Slováci majú Hlinku.“ Z piešťanského zjazdu vzišiel manifest, mimochodom vrchnosťou scenzurovaný, v ktorom HSLS odmietla domáce i zahraničné politické smery znamenajúce rozvrat ľudskej spoločnosti a záhuby európskej civilizácie. Strana sa deklarativne pripojila k protikomunistickému frontu po boku národov vedených kresťanskými zásadami. To podľa Chmelárovo bipolárneho videnia sveta: kto nie je socialista, je fašista, znamenalo, že sa HSLS prihlásila k rodiacej sa fašistickej

osi Berlín – Rím. K protikresťanskému národnému socializmu a talianskemu fašizmu, ktoré popierali kresťanské zásady, mal Andrej Hlinka veľmi rezervovaný vzťah.

Ďalej socialista Chmelár ako verný komunistický falšovateľ histórie opäť oprášil protiuďácky komunistický slogan, no vnechaním Hortyho sa dopustil mystifikácie. Komunisti v Piešťanoch maľovali na chodníky: „Hitler, Horty, Hlinka, všetko jedna linka.“ Túto triviálnosť vybásnil komunistický intelektuál Clementis, ktorý bol neskoršie svojimi ideovými súdruhmi popravený. Socialista Chmelár potreboval výraznejšie spojiť Hlinku s Hitlerom, preto mu Horty akosi z Clementisovho básnenia záhadne vypadol. A nebolo to u Chmelára prvýkrát, čo mystifikoval Clementisov slogan. S transparentom „Hitler – Hlinka, jedna linka“ socialista Chmelár v sprievode dvoch strokotancov a v prítomnosti piatich televíznych štábov mával aj pred budovou národnej rady, keď sa v roku 2007 v SNR prijímal zákon o mimoriadnych zásluhách Andreja Hlinku za to, že sa slovenský národ stal štátotvorným.

V roku 2011 sa socialista Chmelár opäť zviditeľnil ako toaletný inkvizítor, keď sa pokúsil zabalit' bustu bojovníka

proti obom totalitám 20. storočia Ferdinanda Ďurčanského do toaletného papiera. Aj tam ho sprevádzali dvaja baliči a niekoľko televíznych štábov. A aj pri tomto inkvizítorom čine socialista Chmelár akosi znovu prehladol historické skutočnosti: že to boli nemeckí nacisti, ktorí prinútili Ďurčanského abdikovať z funkcie ministra vnútra a zahraničných vecí po Salzburskom diktáte 28. júla 1940, pretože sa usiloval o nezávislú zahraničnú politiku prvej Slovenskej republiky. Že to boli nemeckí nacisti, ktorí mu zakázali sa politicky angažovať počas celého obdobia Slovenskej republiky a že to boli napokon sociálni demokrati a komunisti, ktorí ho po vojne v neprítomnosti odsúdili na trest smrti, pretože vytvoril v emigrácii zahraničnú Slovenskú národnú radu, ktorá sa mala usilovať, aby Slovensko opäť získalo samostatnosť.

Socialista Chmelár iste sledoval aj ďalší diel panteónu venovaný Gustávovi Husákovi. Za vlády „slovenských fašistov“ internovali komunistu Husáka na tri týždne. Za pokrokovej ľudovej demokracie Husáka neľudsky mučili a odsúdili na doživotie. Za prvej Slovenskej republiky nebol vykonaný žiaden justičný trest smrti. Za pokrokovej ľudovej demokracie, ku ktorej sa hlási socialista Chmelár, boli popravené desiatky nevinných občanov. Tak ktorý režim bol skutočne zločinecký? Kto tu potom podnecuje k násilíu?

Zároveň treba pripomenúť hodnotenie nemeckého historika, znalca moderných dejín strednej Európy, Haralda Schönfelda, ktorý vo svojej, u nás žiaľ nepovšimnutej, monografii slovenských dejín z roku 2000 jednoznačne konštatoval - Slovenský štát nebol fašistický. Aj zaprisahani nepriatelja slovenskej štátnosti a samostatnosti sídliaci za vojny v Londýne na čele s Benešom ho nazývali len takzvaným a nie fašistickým slovenským štátom. Slovenský fašistický štát sa vyrobil dodatočne až po vojne a v tom sa veselo pokračuje dodnes.

Duchovným dedičstvom Andreja Hlinku nebol fašizmus, ale kresťanská láska k bližnému. Socialista Chmelár nepresnými faktami vytrhnutými z historického kontextu, falšovaním histórie si trúfol z Hlinku vyrobiť ota slovenského fašizmu. V rámci zdravotníckej diktatúry, ktorú momentálne zažívame, Chmelár a jemu podobní zavetřili, že teraz je opäť správny čas na karanténne opatrenia v slovenskej histórii. Chcú z nej vymazať Andreja Hlinku, aby už nikoho nenakazil láskou k národu a vernosťou k Bohu.

Prečo vlastne terajší slovenskí protifašistickí bojovníci uverejnili túto znôšku Chmelárových poloprávdy? O čom to vypovedá? Prihlásili sa k dedičstvu svojich otcov. Tak ako na konci povstania ich otcovia „urputne bojovali“ o povstalecké mestá Zvolen a Banskú Bystricu tak, že ich bez boja vydali nemeckým vojskám a zbabelo utiekli do hôr, odkiaľ potom terorizovali domáce obyvateľstvo, tak aj dnes ukazujú opäť svoju „odvahu“ bojom proti Hlinkovi, ktorý je už vyše 80 rokov mŕtvy.

Preto skutočným dôvodom Chmelárovo článku je, že slovenskí protifašistickí bojovníci si dnes musia vyrobiť fašistov, aby mali proti komu bojovať. Inak by stratili svoje opodstatnenie. Socialista Chmelár takto genálne zabezpečil pre svojich súdruhov náplň práce na niekoľko desaťročí a nárok na štátne finančné subvencie.

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné,
z ktorého príjem je predsa len o málo väčší
ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho
na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK69090000000000170427664

Globalizačné procesy euroatlantického kapitálu teóriami o diktatúre proletariátu, vedeckého komunizmu, planetárneho socialistického internacionalizmu, teóriami o permanentnej revolúcii nezabezpečili trvalejší globalizačný účinok. Vždy sa tu niekto neúspešne cítil a cíti majiteľom a správcom zemegule. Mediálnou propagandou a terorom získaná „atraktivnosť“ utopickej vízie bola zavrhnúť. Nadšenie sa vyparilo a vznikla neznesiteľná diktatúra. Predpokladom je delenie spoločnosti, ktoré zabezpečí jej ovládanie. Delí sa na základe majetkovej, náboženskej, rasovej či straníckej vyvolenosti. Základným predpokladom pre delenie je ovládanie ekonomického mechanizmu spoločnosti a informačných tokov. Prečo má vývoj zabezpečený blokovanou lojalitou opätovne fašisticko - diktátorskú orientáciu?

Ideologické, náboženské, rasové či národné kritériá mali v globálnom ponímaní lokálny charakter. Nemohli dosiahnuť požadovaný globalizačný účinok a presadiť záujmy kapitálu, ktorý hranice nepozná. Až informačné technológie, korporátne ovládnutie médií, celoplanetárne organizovaný obchod a liberálne usmerňované finančné toky vytvorili predpoklady pre ekonomické ovládnutie občana na princípe klanovo - korporátnych mechanizmov v globálnom zmysle. Globálna moc musí vytvoriť predpoklady pre funkčnosť mechanizmu, ktorý ovláda myslenie občana a preniká k existencijnej, substanciálnej podstate každého človeka. Hodnota vlastného života a zdravia je kritériom, prostredníctvom ktorého je možné spoločnosť ovládať pod jedným dáždnikom. Je však opäť otázne na ako dlho, a či bez násilnej diktatúry. Pochopenie zjednocujúceho ovládajúceho princípu a novovzniknuté technické predpoklady ešte nezabezpečia aj nové technológie presadenia týchto záujmov. Najnovšia technikanepomôže, pretože človek vždy zostane len živou bytosťou a v jeho hlave je zakódovaný princíp, že - nielen chlebom je človek živý...

Predpokladom mocenského ovládania štáda je opäť rozdelenie spoločnosti. Nateraz na tzv. zodpovedných, a na tých, ktorí ohrozujú životy a zdravie okolia. Sociálna paranoja ovládne masy a vzniká pandémia občianskej nepríčetnosti. Tú najšpinavejšiu robotu odvedú opäť ľudia na samotnej periférii spoločenského rebríčka. Navzájom sa budú udávať, obviňovať a fyzicky napádať. Motívom môže byť existenčný strach, finančný prospech, alebo kariérny postup. Z reálnej - určite nevyhnutnej - ochrany životov a zdravia sa stal demagogický ideologický slogan a fráza, ktorá má asi takú istú nespochybnujúcu hodnotu ako vernosť štátu Európskej únii a euroatlantickému orientácii... jediná, mediálne prezentovaná otrepaná fráza, na ktorú sa zmožila (p)rezidentka Slovenska na zoskupení V4 - v úzkosti z možnej mediálnej chyby. Na vyjadrenie blokovej lojality je vždy spoľahlivé... vyslovením tejto frázy chybu neurobí... Vlády Európskej únie vytvorili predpoklady pre porušovanie ústav. Súhlas cen-

trály Európskej únie s vydieraním a poverením kontroly výsledkov testovania na Covid - v podstate zdravotnej dokumentácie s pochybnou hodnotou, vystavenou s ešte pochybnejšími testovacími metódami a úderkami - vytvoril predpoklad pre budúce konflikty. Kontrolu realizujú štruktúry súkromných a štátnych inštitúcií, ktoré nemajú vôbec oprávnenie na kontrolu zdravotníckej dokumentácie. Situácia je o to dramatickejšia, keď ochrankári v obchode fyzicky napádajú občanov za to, že nemajú rúško, polícia je zneužívaná na protiprávne inkaso a má za úlohu preverovať zákaz vstupu do práce, ak nebol predložený doklad o testovaní. Hlavný podvod sa deje v tom,

PETER POGÁDY

Pandémia občianskej nepríčetnosti

že testovanie antigénovým testom, ale aj PCR testom nemá v žiadnom prípade validitu a dostatočnú výpovednú hodnotu, na základe ktorej možno tvoriť protizákonnosť a klímu zastrasovania. Validitu testovacích metód spochybňuje dokonca aj WHO. Určenie prítomnosti vírusu v nose nie je ešte ochorením, ani diagnózou, či dôkazom infekčnosti. Diagnózu ochorenia môže stanoviť lekár až na základe klinických príznakov. Vieme však už určite, že ani lockdown, ani plošné testovanie a ani terorizovanie školáčikov s upieraním ich práva na vzdelanie a normálny psychosociálny rozvoj - nevedli podľa oficiálnych štatistík k zlepšeniu epidemiologickej situácie. Slovenská republika - pôvodne údajne prvá v Európe, aktuálne "súťaží" o prvé miesto v úmrtnosti - bez bližšej kauzálnej analýzy. Diskusia, či plošné testovanie nebolo plošným nakazením a či aj plošné nosenie rúšok zdravými nebolo príčinou zvýšenej úmrtnosti - nie je nateraz aktuálna. Tá časť obyvateľstva, ktorá na základe existujúcich medicínskych skutočností odmieta akceptovať alebo spochybňuje nariadenia, je ostrakizovaná a kriminalizovaná.

Ďalším už zaviala myšlienka, že význam koncentračných táborov pre nepohodlných úspešne preveril aj vodca veľkonemeckej ríše. Vlády v európskych podmienkach vyznievajú ako vlády bábkové, napriek tomu, že vznikli na základe straníckych parlamentných volieb v jednotlivých štátoch. Suverenita a arogancia prezentácie opatrení je daná vedomím nadštátnej ekonomickej a mocenskej podpory, bez ktorej by to nebolo možné. V pomeroch malých štátov sa všetci držia princípu - robíme to všetci ako pani Merkel. Keď to funguje - dobre, keď to nefunguje obranným argumentom je - "veď aj ostatní to tak robili..." Súdruhovia sa tiež riadili vyhláseniami generálneho tajomníka a preto sa v záujme udrža-

nia kariérneho postupu nepotkli. Vedecká evidencia opatrení chýba - napriek tomu, že ju zdieľa konzílium „superodborníkov“. Medicína poskytuje mnoho príkladov zásadne zmenených konceptov pri pohľade na určité druhy humánnej patológie. FFP2 masky boli zrazu prehlásené za záruk ochrany. Zdravotná agentúra Európskej únie prehlásila, že okrem vyšších cien tieto masky neprinesú žiadny efekt. Sú pritom určené pre stavbárov v extrémne prašnom prostredí, pre krátkodobé použitie. Nedá sa s nimi plnohodnotne dýchať a vedú k nedostatočnému zásobovaniu mozgu kyslíkom. Pri niektorých známych diagnózach to môže viesť k poškodeniu zdravia, prípadne ku ko-

zodpovednosti. Na youtube prezentované duchovné zážitky ministra zdravotníctva Krajčího pri stretnutí s Duchom Svätým vedú automaticky k postaveniu otázky príčetnosti personálnej politiky súčasnej mocenskej zostavy. Evidentne aj občania s veľmi suspektnými psychopatologickými príznakmi spolupracujú na tvorbe novej finančnej a ekonomickej reality, pretože tá stará je pred oficiálnym pádom.

Treba v prvom rade morálne a právne poraziť covidové testovanie a jeho validitu. Počíta sa s tým, že keď už bude Európa rozvrátená, tak sa na to už nikto pýtať nebude... Konfliktosť sa presunie na perifériu, medzi cestujúcich v električke, medzi nakupujúcich

miera obetí a škôd. Dôležitý je len výsledok. Občan - t.j. objekt mocenského záujmu, musí byť ovládateľný... nezáleží, pod akou ideologickou visačkou. Všetky formy - ľavicovej či pravicovej diktatúry sú prijateľné. Zločinecké zoskupenie dokáže moc získať, ale jedinou nádejou, ako sa bez újmy zbaviť zodpovednosti je viera, že prejde kontinuálne do „novej doby“... Víťazov sa totiž už nikto na nič nepýta.

Dovolím si byť konšpiratívny tvrdením, že práve zmetenie súčasných európskych vlád v odpore voči diktatúre bude zdrojom globalizačného efektu v Európe. Veď predsa odpor voči diktatúre je našou "spoločnou európskou hodno-

lapovým stavom. Všetci však ako papagáje všetko opakujú. Skeptici sú si vedomí paneurópskych vládných podvodov a oprávnenie odmietajú testovanie a nosenie masiek zdravými ľuďmi. Presadzovanie opatrení vytvára umelo dojem akčnosti, kompetentnosti, vedecnosti a schopnosti organizovať kontrolu nad pandémiou a socializáciou občanov. Zhubnosť celého procesu je postavená na skutočnosti, že nekompetentní a často primitívni ľudia dostávajú kompetencie, na ktoré nemajú vôbec právo. Pri únave obyvateľstva a vzniku nepriateľských nálad voči vládam sa pre oživenie strachu a paniky objavujú zrazu nové modely mutácií. Možno pridať ešte niečo, čo je skutočne masívne morbidné. Oslabená fyzická a psychická imunita lepšie pripraví občanov na požadovaný účinok. Slobodu a zdravie je síce nutné dať pod jednu strechu, ale konanie európskych vlád, ktorých existencia je závislá od centrálného ovládania jasne dokazuje, že to možné nie je. Optimizmus, radosť z bytia a existenčná perspektíva hrá zásadnú úlohu v živote ľudí. Vlády ponúkajú len vyhrážanie, strach, bezperspektívnosť. To nie je zatváranie očí pred realitou, ale po určitých skúsenostiach ponúknuť aj niečo iné, je psychohygienický počin. Nedokážu to však, lebo samotné sú objektom existenčnej manipulácie. Mašinéria globálnych médií by ich kompletne zomlela. Neuvedomujú si však, že k tomu aj tak príde. Porušovanie psychohygieny vedie automaticky k zamoreniu patológiou aj na úrovni duševného zdravia. Ponúka sa len alternatíva - živý, alebo šialený. V spravodajských redakciách korporátnych médií sa informačnému teroru veľmi darí... Prudkému nárastu násilných trestných činov sa preto netreba diviť. Primitivizmus a hlúposť sú horšie ako všetky infekcie. Demagógia o ochrane života a zdravia občanov v takomto vydaní zákonite povedie k vyvodzovaniu

v potravinách, do úradov... Drábom budú pridelené kompetencie... Existujú jednoznačne dôkazy, že lockdown bol neúspešný. Doporučené odstupy v predpísanej podobe sú fraškou. Predkladatelia sú si vedomí, že je to nerealizovateľné, ale má to zásadný význam. Situačne možno podľa potreby terorizovať obyvateľstvo a nefunkčnosť nariadenia sa zastreje obvinením: "Celá situácia sa zhoršila, lebo ste to nerešpektovali..." Ľudia sa opodstatnene opýtajú: prečo musím mať masku, keď je test negatívny... prečo si mám robiť test, keď ma maska chráni... prečo mám nosiť masku, keď som zaočkovaný...? Dôvodom je skutočnosť, že nič z toho neposkytuje dostatočnú ochranu a predstava o požadovanej kolektívnej imunite sa spája s predstavou o kolektívnej imunite ako pri osýpkach. Neznalosť a neistota vedie k sociálnej schizofrénii, neschopnosti, resp. nevôli vnímať realitu.

Vláda ruje hospodárstvo a štát. Kto to všetko zaplatí?

Hlavným argumentom tejto soldatesky bude argument - veď všetci to v Európe takto robili. Vzniká otázka - od koho dostávali vlády v rámci Európy "doporučenia"... Socioekonomická slabomyseľnosť nevyvinie nikoho z obrovských ľudských a hospodárskych škôd. Kolaterálne škody sú gigantické... na ľuďoch, na ekonomike, na štáte. Ak túto diktatúru Slovenská republika prežije, bude povolávať k zodpovednosti. Predstavitelia exekutívy sú kapitálové a mediálne manipulované, ľudské práva ich málo zaujmajú. Tie však nie sú žiadnym privilegiom prideleným zo strany moci, či odmenou za absolvované očkovanie. Ústava a ľudské práva platia vždy - aj vo výnimočnom stave. Celá Matovičova vládna chunta je realizátorom a zároveň obetným baránkom záujmov, ktoré presadzujú. Sú tak hlboko ponorení do protiprávnosti, že už niet kam ustúpiť. "Elity" nikdy nezaujímala

tu" a spája nás - do jedného štátneho celku. Na prevzatie moci sa už pripravujú uhladenejší liberálni sociálni demokrati, kultúrni marxisti, piráti, progresívni demokrati - s novým modelom demokracie.

Pád komunizmu bol tiež dobrým príkladom podvodu na obyvateľstve. Občan získal "neobmedzeným liberalizmom" slobodu pohybu, výhody malého a stredného podnikania, obchody sa naplnili tovarom... Na tomto základe občan liberalizmus vo voľbách podporil. Ako protihodnotu musel odovzdať strategické podniky, energetiku, banky, potravinovú sebestačnosť a trhy - teda svoju budúcnosť. Naivný sen o živote miliónára nedokázal potlačiť - aj napriek morálnej kriminalite privatizačných procesov. Všetko v podobe parlamentne organizovaného rozkradnutia štátu. Nepochopil však, že časom stratí ľudské práva a z hľadiska rozvoja nových technológií aj opodstatnenie pre svoju samostatnú ekonomickú existenciu. To všetko pre svoju po-litickú naivitu, ekonomickú malosť a drobnosť myslenia. Metódy presadzovania "nových časov" sa stanú argumentom odstránenia terajšej moci. Vlády si neuvedomujú, že budú odstránené. Vždy platilo - po použití odhodíť...

Osud matovičovskej suity bude nezávideniahodný. Špinavú prácu musel predsa niekto vykonať... a so špinavými rukami ich už nikto nechce... Sociopati sa v histórii často dostávali k moci. Ich osud bol často tragický, lebo hranice svojich možností nedokázali odhadnúť... a pritom mali podporu médií a nadnárodnej moci. Vyvodzovanie zodpovednosti z následkov diktatúr má vždy štandardný priebeh - luza sa po násilnostiach pred súd nedostane, policajti prehľadajú že dostali rozkaz a na vládnej úrovni sa budú navzájom vyvíňovať zo zodpovednosti pod heslom ochrany životov a zdravia obyvateľstva. Nepochopili, že boli ovládaní len nižšími úrovňami riadenia a tie museli byť

tiež obetované. Nezodpovedanou ostane len otázka, od koho dostávala slovenská vláda "odporúčania"... Všetci sa spoliehajú len na to, že k tomu nepríde, lebo Slovenská republika a tým aj jej súdnyctvo medzičasom zaniknú...

Covid pre 99% obyvateľstva po medicínskej stránke neznamená žiadny problém. Interpretácia vlády však tvorí dojem, že 99% je chorých.

Každá vírusová epidémia znamená samozrejmu záťaž a má aj sprievodné príznaky vo forme úmrtnosti. Dôsledky sú tiež výsledkom konceptuálnych postojev politickej moci k zdravotníctvu za celé obdobie existencie Slovenskej republiky. Vlády sa riadia strachom, že explózia počtu chorých povedie k nezvládnuteľným situáciám, budú obvinení z neschopnosti a zbavení prístupu k daňovým peniazom. Keď je vláda primitívna, nedokáže inteligentnejšie povedať pravdu, že znalosti o "biologickej zbrani" sú nedostatočné a musíme sa riadiť len zdravým rozumom.

Očkovanie neodstráni masky, ani karantény, ani lockdowny, ani neochráni pred novým nakazením a infekčnosťou. Aj očkovaný môže mať v nose vírus. Jediné, čo môže očkovanie s neistotou na neznáme obdobie poskytnúť, je individuálna rezistencia pred ochorením. Dlhodobejšie dôsledky vzniku imunity - na základe mRNA sú neznáme. Už získané skúsenosti a informácie jasne ukazujú, že nie je všetko v poriadku.

Dosahovať fenomén kolektívnej imunity násilnými protiústavnými metódami - zneužívaním právomoci verejného činiteľa, nátlakom, vydiaraním, apartheidom - je trestné. Pouličné násilnosti závisia od počtu tých, "čo nebudú mať čo stratiť", a tých je už dost a stále pribúdajú... Tu už nejde len o národný štát s ambíciou jeho likvidácie, tu sa jedná o človeka a jeho osud. Globálna, fašistická, vlastníctvom vyvolená - zlatá miliarda je už nedeľateľná. Chce už "konečné riešenie". To tu už však bolo... Argumenty, že rozhodnutia sú definované výlučne len úrovňou poznania, neobstoja. Tam, kde nie je svetlo, vládne tma.

V Európe nastala doba temna. Nie je prítomná úcta k neznámemu, úcta k pravde, možnosť existencie iného náhľadu na realitu. Hľadeli sme a nevideli... Tým nemyslím len metafyzickú dimenziu problému, ale hlavne humanistickú. Úcta k neznámemu, k niečomu, čo presahuje moje poznanie by aj na úrovni odborných spoločností viedlo k inej rétorike a rozhodnutiam. Jediným riešením je radikálna zmena stratégie - liečiť chorých a chrániť ohrozených bez teroru zdravých. Tá bola principiálne odmietaná. Môže sa však stať, že Slovensko bude v stave, keď vírus nezastaví vláda v spolupráci s pandemickou komisiou, ale ulica... a výskumná báza začne skúmať, či vírus nemá napríklad laboratórny pôvod...

Slovensko je typický príklad zlyhania parlamentnej demokracie, postavenej na liberálnom fašizme, organizovanom straníckym princípom. Slovensko - ako experimentálne laboratórium sociálneho inžinierstva je len výsledkom pandémie občianskej nepriateľnosti.

PETER POGÁDY

Dňa 25. marca 1988 šiel som spod Michalskej brány do vinárne Pod baštou, aby som si dal prírodný hovädzí rezeň na posilnenie tela i ducha. Čašník ma spoznal a povedal mi:

- Pán Gašinec, dnes nejedzte u nás. Máme staré mäso. Už nám niekoľko dní nefunguje ľadnička.

Išlo o môjho bývalého žiaka, ktorý po vyučení býval vždy dobre informovaný. A pri odchode ma dôverne upozornil:

- Ale nechoďte do Maďarskej reštaurácie na Hviezdoslavovom námestí. Je to tam nebezpečné!

Sebakontrolne sa poobzeral a pokračoval:

- Kolegovia mi pošepli, že Carlton úplne vyprázdnili. Hostí presťahovali do iných hotelov tejto kategórie.

EDUARD GAŠINEC

Svedectvo o bratislavskom Veľkom piatku 1988

Mliečny bar aj Kernova detská cukráreň oproti vyhlásili sanitárny deň.

Ležérne som poznamenal:

- Všetci ma poznáte. Ja som nikdy do ničoho prsty nepichal, ale som sa ani nikoho nebál, bez ohľadu na postavenie.

Potom pokračoval:

- Celá verejná hromadná doprava do centra je úplne zastavená. Počúvajte ma. Tí druhí to majú diabolicky premyslené do najmenších podrobností. Nachystané majú vodné delá. Do nich dali zvláštnu konkrétnu páchnucu látku, ktorú človek necíti. Podľa nej služobný nemecký ovičák zo slovenského chovu bezpečne rozpozná každého postriekaného, ktorému sa podarí utiecť z obkoleseného Hviezdoslaváka. V Podunajských Biskupiciach, aj pred Račou sú bezpečnostné hliadky. Do mesta nepustia ani živú dušu. Ani službukonajúcich lekárov!

Skončil a mlčky pohľadom sme sa rozlúčili.

Mal som toho plný žalúdok. Takto „najedený“ pobral som sa s časovým ziskom do Univerzitnej knižnice vyhladať si v kartotéke učebnicu novoindickej kašmírčiny na porovnanie s cigánčinou. Pri behaní od autorských k odborným kartotékam som si nevďak vypočul hromženie vysokoškolských študentov, že im včera zatvorili internáty, nevaria, zrušili prednášky na piatok a väčšinu obyvateľov internátu primäli odcestovať na vidieť k rodičom.

Nuž „nasýtený“ informáciami poberal som sa tesne pred šiestou za svojím prísne utajeným, obzvlášť dôležitým cieľom: Hviezdoslavák, pred Slovenské národné divadlo! Na moje prvé prekvapenie na Rybárskej bráne neďaleko Mliečného baru, medzi Slovenským spisovateľom a bulharskou predajňou, bol skoro úplne zatrasený príchod dvoma zbernými autami „antonkami“ a niekoľkými službu konajúcimi členmi ZNB - doprávkami. Chcel som ísť k fontáne pred SND, kde bolo už veľa ľudí, ale ma strážcovia nepustili. Proti očakávaniu, z Hviezdoslavovho námestia ešte v protismere presne do 18.00 hodiny nechávali prechádzať cez úzke priechody pomedzi policajnými autami a múrmi budov aj ľudí. Tí pritom naschvál položili na antonky niekoľko

horiacich sviečok, ktoré si z doprávkov nik nevšimol.

Nuž pobral som sa preč, na skusy, či sa dostanem na Hviezdoslavák bokom, odzadu, a preto som sa ponáhľal po Nálepčkovej /dnes Panskej/ k Strakovej ulici. Tam zas hneď na začiatku bolo krížom cez ulicu zaparkované policajné auto s jedným príslušníkom ZNB, dopravákom. Pro mójom pokuse prejsť medzi ním a autom mi povedal:

- Nemôžem Vás pustiť. Načo ste sem prišli?

- Chcem tam byť.

Nato som sa otočil a snažil som sa prejsť z druhej strany auta. Opäť sa ozval:

- Neprechádzajte tade! Nesmiem Vás pustiť. Nerobte mi ťažkosti. Mám

torke a tam 47-čkou sa odveziem domov.

Prekvapený najprv nereagoval, len mi stále tvrdou tyčou i štítom tlačil do chrbta. No predsa sa ozval:

- Nešpekuluje! Idťe dopredu!

A ja na to:

- Prosím Vás a tlačili by ste takto aj do svojej starej mamy?

Zamyslel sa a trochu sa zháčil. Cítilo sa zmiernil nápor. Bol len na netlakový dotyk na chrbte štítom. O to viac bol však agresívny na mládenca napravo odo mňa, idúceho v mláke, ktorý mu najviac vzdoroval a vzpiera sa. Neznesol odpor a tvrdo ho sotil štítom na dlažbu do tečúcej mláky. Pýtal som sa ho slušne:

- Prosím Vás pekne a prečo ste ho zhodli?

- A kde ste boli?

- V robote!

- Čo ste tam robili?

- Študoval som!

- Mali ste tam zostať do rána a budovať socializmus! - povedal mi s trochou ironie.

- A teraz chcem ísť na Šafárikovo námestie cez Štúrova na 45-ku!

Rozosmial sa opäť, ale hneď hodil vážnu grimasu s lišiacym úsmevom a poučoval ma:

- To by som Vám ale neradil! Práve tam idú tí druhí ... /rozumej členovia zásahových jednotiek so štítmami a tyčami - pozn. aut./ Zbijú Vás.

Súčasne som zbadal, ako je neďaleko pred Priorom podobný frmol, len vo väčšom. Ľudia i náhodní chodci sebazáchovne hūfne a pri tom zmätene

- To sám spadol! - bránil sa príslušník.

- Vyzeráte inteligentne a tak netrievoz rozprávate! - hovorím mu, aby som ho duševne rozložil.

Keď sa do nitky celý premočený mládenec zozbierať zo zeme, opodiať pred štítom ustupujúca staršia pani ho začala dávať do parády:

- A čo, Vy mladý muž, nemáte deti? Akýsi ste, prepytujem, veľmi snaživý pri tejto namáhavej robote. Robíte to podľa predpisu?

Naše poznámky ho zaskočili a čosi v ňom „zmäkčilo“. Poohliadol sa dopredu-dozadu a zrazu sa vyparil. Viac ho nebolo.

Nakoniec som sa dostal cez pasáž k vinárni Malí františkáni pred Manderlákom, kde bezradne stál opretý pán a neprítomne mi povedal:

- To je hrozné, čo sa tu robí s ľuďmi. Veru ťažké chvíle prežívame.

Nereagoval som, len som pri ňom zastal. On pokračoval:

- Viete, pred časom ma pri jednom záťahu nevinne zobrali a pri tom ma vyšetrovali „maskáči“, ktorých, ako sa priznali vystatovačne, prijali z osobitej školy. To boli hotoví zabijaci! Frustraní, menejcenní ľudia! Zgustli si na mne a ďalších a uskŕňavo s dôležitým sebacitom si vraveli: „Tak a teraz zmlátime tých inteligentov!“

a prikľadali mi bielym pelendrom na policii. Pri dvoch levoch. Mesiak som si pre modriny necítil telo.

- Treba sa nám dostať čím skôr domov, - hovorím mu.

Rozlúčili sme sa. Ja som šiel ďalej smerom pod Manderlák. No tam sa na mňa spod príchodu ako načasovane doslova vyrútil naplno jazdiaci žltý žiguliak, ženúci sa spomedzi stĺpov a másiarstva. Len-len, že som stačil odskočiť. Zastali a vyčkávali. Otvorili si okno. Ja som však nečakal a urazený som šiel k nim a bez rešpektu, ako oni to robili, som im povedal ich hantírkou:

- Čo nemáte Boha pri sebe?

Nepoznáte dopravné predpisy? Jazdíte po chodníkoch a ohrozuje chodcov ako účastníkov dopravy. Skoro ste do mňa vrazili!

Na to sa jeden rozosmial a vyšiel von. Vopchal si ruky vo vrecák a pustil sa celkom vážne do mňa:

- A Vy čo tu robíte?

- Idem domov!

pobehovali a utekali pred žiguliakmi, ktoré ich napádali. Jednotka okolo nich krúžila a narážala do nich.

Nakoniec, keď sa ovzdušie trochu utišilo, zrýchleným krokom som vyrazil krížom k bývalej Tete a potom cez Ligapasáží okruhom okolo modrého kostolika až k bývalej reštaurácii Kazačok na Šafárikovom námestí. 45-ka nechodila. Po jazdnej dráhe však neustále krúžili policajné autá a po nástupných chodníkoch zasa sa prechádzali psovodi s nemeckými vlčiakmi. Hľadali uniknutejších ranených manifestantov, ktorých sa im nepodarilo identifikovať pri prvej lekárskej pomoci v nemocnici.

Okolo pol deviatej náhle prišiel na zástavku úplne premočený prišelec, ktorý vzbudil vo mne záujem i ľútosť súčasne. Prišiel som k nemu a pýtal som sa ho:

- Postriekali Vás vodnými delami?

- Hej.

Medzitým sa k zástavke nebadane blížil pes pátrač - stopár, špecialista na konkrétny pach so svojím pánom, fúzovým, ponížším a dobre živeným nadporučikom - psovodom. Bolí to okamihy. Pes sa pri každom čakajúcom zastavil a ňufákom si ho „preveroval“. Stačil som pri mne stojaciemu prišlecovi povedať:

- Mali ste ísť náprotivným taxikom. Škoda, že ste neprišli skôr. Pes Vás podľa pachu identifikuje.

Nechápavo sa na mňa pozrel. Pátrač ma však už očuchával a tak isto bol pri premočenom prišlecovi. Pri ňom však zavŕchal a ani sa nepohol. Psovod mal so svojim pátračom „šťastie“ a bez dlhých rečí ho odvádzal ku Dvom levom.

Konečne prišiel autobus. Nastúpil som a cestoval som domov.

Šialené narážky žiguliakmi medzi nás chodcov na chodníkoch, vodné delá a ich obeť a brutálne zákroky policie proti bezbranným väzkom prebudili vo mne hlbokú úctu k bezhraničné trpiacim.

Keď som o tom čulej a zvedavej 87-ročnej mamičke rozprával, dojata a trasľavým hlasom vypytovala sa ma na všetky podrobnosti a miesta, ktoré dobre poznala, keď sme dlhé roky chodievali všeličo kupovať po Bratislave. Nakoniec mi dala otázku:

- A nebál si sa, Edko môj?

- Nie, mamička.

- Syn môj, nadarmo som sa za Teba nemodlievala...

Túžbou, niekedy skrytou, každého národa je suverénne si spravovať svoj život. Jozef Hájko v publikácii *Nezrelá republika* píše, že Slováci prišli k samostatnému štátu ako „slepá kura k zrnú“. Na konci tridiatych rokov min. stor. Slováci mali len chabé predpoklady pre to, aby si vytvorili funkčný štát. Vedúci politici tohto obdobia Hlinka (zomrel v r. 1938), Tiso, Sidor, dokázali žiť s Čechmi v jednom štáte. Prišli si len priaznivejšie usporiadanie vzájomných pomerov autonómiou Slovenska v ČSR.

V krátkosti pohliadnime do pomerov tých rokov v Európe, lebo tie dotkli sa aj pomerov v našej republike, ktorá bola plodom rozdelenia Rakúsko-Uhorska na národné štáty (Trianonská mierová zmluva, okt. 1918). Udalosti po prvej svetovej vojne neprebíhali tak, ako víťazi predpokladali.

V prvom rade, v porazenom Nemecku silnel nacizmus a hitlerovská ideológia vyššej čistej rasy, ktorá je predurčená vládnuť svetu. Na druhej strane v porazenom Rusku (neskôr v Sovietskom zväze) zvíťazila ideológia proletárskej revolúcie, v ktorej „zvíťazí proletariát raz a navždy nad nenávidenou buržoaziou a kapitalizmom“.

USA ako jediná svetová veľmoc, ktorá mohla výrazne ovplyvniť povojnový vývoj v Európe, vyhlásila v r. 1935 neutralitu a ponechala Európu svojmu osudu. Nebolo to celkom tak, lebo kapitál, ktorý Hitler potreboval pre mohutný industriálny rozvoj Nemecka, získaval z amerických bankových koncernov Royal Dutch, Standart Oil, Rockefeller, za účinnosti s finančným centrom Wall Streetu.

Francúzsko a Veľká Británia netrúfali si obmedzovať Hitlera v jeho expanzionistickej politike. V priebehu niekoľkých rokov Hitler rozšíril Nemecko o Sarsko, Benelux a Rakúsko. Na konferencii v Mnichove (sept. 1938) dohodol s predstaviteľmi Francúzska, Veľkej Británie a Talianska, že Nemecko pričlení si pohraničie Čiech a Moravy – Sudety, kde žilo asi 3,5 mil. Nemcov.

Maďarskému regentovi M. Hortymu Hitler prisľúbil, že ak bude chcieť získať Slovensko (aug. 1938) „nebude mu v tom brániť“. Skončilo to tzv. Viedenskou arbitrážou. V nej ministri zahraničia Talianska (Ciano) a Nemecka (Ribbentrop) rozhodli o vyčlenení veľkej časti južného Slovenska, s 1,2 mil. obyvateľmi, v prospech Maďarska (nov. 1938). Slovensko bolo ukrátené o najúrodnejšie roviny.

ROZKLAD ČESKO - SLOVENSKA

V najvýchodnejšej časti Česko-Slovenska, Podkarpatskej Rusi, vznikli nepokoje, ktoré vláda išla riešiť vyhlásením stanného práva a krutým postupom armády (gen. Prchala). Zmätočnú situáciu na Podkarpatskej Rusi využili Maďari, vtrhli do krajiny a pričlenili si ju (marec 1939). V zápätí bolo vyhlásené stanné právo aj na Slovensku (gen. Homola, marec 1939). Pozdĺž slovenských hraníc maďarské vojská čakali na povel vtrhnúť na Slovensko. Hitler nemal záujem rozšíriť územie Maďarska, ktoré bolo v záujmovej sfére Talianska (Musolini).

Hitler pozval zosadeného predsedu autonómnej vlády Dr. Tisa do Berlína (13. marec 1939) kde mu oznámil, aby v záujme záchrany

Slovenska pred okupáciou Maďarmi vyhlásil vznik Slovenského štátu a Nemecko v zápätí prevezme nad ním ochranu. Dr. Tiso prehlásil, že nemá také kompetencie a o tom môže rozhodnúť len snem Slovenskej krajiny. Po návrate informoval o rokovaní v Berlíne prezidenta Č-SR Dr. Háchu, ktorý zvolal snem Slovenskej krajiny, a ten ako jediný kompetentný orgán politickej vôle národa uzniesol sa a prijal zákon o vzniku samostatného Slovenského štátu – 14. marec 1939.

V tento deň prezident Č-SR Dr. Hácha požiadal o audienciu u Hitlera a na záver rokovaní podpísal dokument o pričlenení Čiech a Moravy k Nemecku ako protektorát. Tak zanikla Č-SR, keď európske mocnosti

DIONÝZ KUNDER

Pomery v Slovenskom štáte

dali Hitlerovi voľné ruky slobodne si počináť.

Ešte niekoľko slov ku vtedajším pomerom v ostatnej Európe. V auguste 1939 Hitler a Stalin prekvapili svet uzavretím zmluvy o neútočení. Súčasťou zmluvy bol tajný protokol o rozdelení si Poľska. Začiatkom septembra Nemecko napadlo Poľsko za 21 dní ho vymazalo z mapy Európy. Východnú časť Poľska podľa dohody ponechal Hitler Stalinovi. Bolo to spojené s veľkými perzekúciami a krutosťou na tisíckach Poliakov. (Treba podotknúť, že paktom Ribbentrop-Molotov sa nacistické Nemecko a bolševický Sovietsky zväz stali spojencami - pozn. redakcie).

V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Slovenskú republiku ako subjekt medzinárodného práva uznalo 27 štátov, v tom i Sovietsky zväz a nadviazalo s ním diplomatické vzťahy.

Náš prostý ľud prežíval radosť, i obavy. Aj jednoduchý dedinčan, ktorý sa o politiku nezaujímal, nadšene prežíval to, že sme uznani za národ, ktorý má svoj štát. Už Slovák nezavádí na každom kroku; na úrade, vo fabrike, škole, či armáde na Čecha, ktorý mu tú nadradenosť dá pocítiť. Už nebude počúvať, že „na Slováky se doplácí“.

Toľko súhrne o tom, čo predchádzalo vzniku Slovenskej republiky a aké boli pomery v tomto období v okolitej Európe.

HOSPODÁRSKA POLITIKA ŠTÁTU

Niekoľko čísel zo súhrmných údajov, ktoré umožnia nám vytvoriť si hrubý obraz o hospodárskych pomeroch v prvej Slovenskej republike. Počas rokov 1939-1943 zaznamenala ekonomika nového štátu vo všetkých hlavných odvetviach podstatný rast hospodárskych ukazovateľov v porovnaní so stavom na konci 30. rokov. Nezamestnanosť, ktorá koncom 30. rokov predstavovala okolo 170 000 osôb, bola úplne odstránená. Toľko rodín prestalo žiť so sociálnych podpôr.

Kým v roku 1938, pred rozpadom Československa, bolo v priemysle na Slovensku zamestnaných 115 tisíc

osôb, v roku 1945 bolo to už 150 tisíc osôb. Pritom bola vojna, časť mužov, okolo 20 tisíc, bola na fronte a asi 40 tisíc až 70 tisíc osôb chodilo v jednotlivých rokoch na práce do Nemecka.

Do tej bilancie zahráme aj skutočnosť, že za 1. ČSR pristáholo sa na Slovensko asi 100 tisíc Čechov, poväčšine intelektuálov, z ktorých po rozpade štátu asi 40 tisíc opustilo Slovensko (Karvaš).

Teda viac než polovica ich tu ostala.

INVESTIČNÝ ROZVOJ SLOVENSKA

Slovenská vláda spustila veľké investície. Uvedme aspoň niektoré z nich. Nové železničné trate: Prešov

– Strážske, 50 km; Banská Bystrica – Dolná Štubňa, 42 km; Podolínec – Plaveč, 41 km. Uviedla sa do prevádzky technicky veľmi náročná trať Diviaky – Banská Bystrica s 22 tunelmi o celkovej dĺžke 12 km. Harmanecký tunel dĺžky 4800 m. a ďalšie.

Kým za 20 rokov ČSR štát investoval do železníc na Slovensku 1,6 miliárd korún, za 5 rokov 1.SR (1939-1943) na novú infraštruktúru železníc smerovalo 2,5 miliardy korún.

Výroba elektrickej energie na Slovensku vzrástla v období rokov 1938-1943 o 71 %. Elektrifikovaných bolo asi 400 dedín. Na konci roku 1943 odoberalo elektrickú energiu 198 tis. maloodberateľov, čo bol dvojnásobok stavu z roku 1939 a 770 veľkoodberateľov.

EKONOMICKÝ BOOM

V roku 1943 slovenská priemyselná výroba vzrástla oproti roku 1937 o 67%. V tom istom období výroba v chemickom a kožiarskom priemysle vzrástla trojnásobne.

Do augusta 1944 vzniklo 200 nových, respektíve výrazne rozšírených a zmodernizovaných priemyselných podnikov. Napríklad Petrochema Dubová, Zbrojárske podniky Dubnica a Považská Bystrica a rad ďalších.

Veľkou investičnou vzpruhou bolo, že podniky, ktoré investovali do modernizácií zariadení, do novej výroby a tiež do sociálnych zariadení, mohli k tomu použiť až 40% zo zisku, ktorý tým nepodliehal zdaneniu (Ľubomír Lipták). Bolo to plošné zvýhodnenie, nepodliehalo žiadnym žiadostiam a povoleniam štátnych orgánov.

Celkove súkromné a verejné investície v 1.SR dosiahli nevidaných 18% národného dôchodku. To, okrem výstavby nových závodov, spôsobilo, že sa zabezpečila dokonalá obnova pôvodného priemyslového parku. Ako Jozef Hájko uvádza, investičné zvýhodnenia sekundárne znamenali rozmach stavebníctva.

Investičné zvýhodnenia mali aj svoju odvrátenú stranu. Znižovali daňové príjmy štátu. Bolo to veľmi prezieravé, ale aj zastieracie. Pre mi-

nistra financií tak nízky štátny rozpočet bol presvedčivým dôkazom, že „na vojnové výdavky nebolo z čoho viac investovať“. Pomohlo to odolávať silným tlakom zo strany Nemecka.

Pochmúrnou stránkou hospodárskeho rozvoja bolo vyvlastnenie majetku židovskej komunity. Židovský kódex – rasistický zákon bol zavrhuťhodný dokument, ktorý poznačil Slovenský štát osklivou škvrnou.

Veľký sociálny ohlas malo zavedenie povinného dôchodku, zdravotného a invalidného poistenia zamestnancov a ich rodinných príslušníkov. Išlo o hlavné nástroje sociálnej politiky, ktorú vtedy uplatňovala vláda v rámci svojho modelu kresťanského solidarizmu. Bolo to vtedy čosi nepredstaviteľné.

Niečo také bolo chimérou v okolitých štátoch v rámci nemeckého vplyvu, i samotného Nemecka.

ŤAŽBA

A SPRACOVANIE DREVA

V tú dobu veľmi významným odvetvím hospodárstva bola ťažba dreva. Lesov na Slovensku bolo neporovnateľne viac, než v ktoromkoľvek susednom štáte. Za 1.ČSR lesy sa chaoticky drancovali – predávala sa len drevná surovina. Vláda 1. SR výrazne podporila výstavbu drevospracujúcich podnikov a celulóziek (Oravský Podzámok, Žarnovica a i.). Rozšíril sa vývoz papiera a celulózy. Z celkového exportu viac než 35% predstavovali výrobky z dreva. Veľmi žiadanou bola najmä celulóza, z ktorej sa vyrábali výbušniny. Predávala sa aj do Holandska, Turecka, Juhoslávie,...

ZLATÉ REZERVY

O zdravej hospodárskej politike štátu svedčí aj nasledovné. Pri jeho vzniku zlaté rezervy Národnej banky boli nulové. (Pri Zbierke na zlatý poklad v roku 1939 vyzbieralo sa 63 kg zlatého kovu). V roku 1944 bolo predisponovaných do Švajčiarska s úmyslom zachrániť ho pre povojnový rozvoj Slovenska 7 ton zlata. (Ďalších 280 kg zlata a 570 kg striebra zostalo v Kremnici). Dialo sa to s veľkou mierou utajenia, i vytvárania dokumentov na dezinformáciu. Išlo o nemeckých pridelencov či poradcov.

Nemcom Tisov režim ideologicky neseďel, ale podržali ho práve pre vysokú výkonnosť slovenského hospodárstva. Pred touto politickou poslušnosťou Nemci uprednostnili spoľahlivé dodávky tovarov, hoci pri menej prijateľnom vedení štátu. (Jozef Hájko)

Nemci na Slovensku majetkovo ovládli podniky, ktoré v 1. ČSR boli vo vlastníctve českého kapitálu. Boli to hlavne zbrojárske podniky. Dodávky slovenských zbrojoviek vzrástli z pôvodných 180 mil korún na 2,2 mld korún v roku 1944.

POĽNOHOSPODÁRSTVO

Z hľadiska technickej vybavenosti, poľnohospodárstvo Slo-

venska v prvej ČSR bolo v agónii, píše M. Sabol. Len jeden z údajov. Spotreba elektrickej energie na jeden hektár ornej pôdy roku 1938 na Slovensku dosahovala 10 kWh, kým v štátoch s vyspelým hospodárstvom, v tom aj v Česku, to bolo až 400 kWh.

Vláda 1. SR poskytovala finančné zdroje na kultiváciu pastvín, rozorávanie úhorov, lúk a iné, čím sa získalo 51 tis. hektárov novej obrábanej pôdy. Vyšľachtené kvalitné osivá pomohli len za rok 1942 zásobeniu približne 122 000 roľníkov produktívnymi osivami v objeme 33 tis. ton.

Dotáciami štát pokrýval 25% až 50% nákladov na nákup strojovej techniky pre asi 13 000 roľníkov. (Miroslav Sabol) Štát nedotoval výrobu, ale uhrádzal uvedenú čiastku pri predaji výrobku. Dnes takáto podpora štátu poľnohospodárom je nepredstaviteľná. Viedlo to podnikateľov vyrábať také stroje a zariadenia, o ktoré mal trh záujem. Okrem toho, viedlo to k záujmu výrobcov o široký sortiment a výrobovú inováciu; pritom žiadna výroba na sklad. Prinášalo to rozsiahlu mechanizáciu a spriemyselnovanie roľníctva.

VÝBEROVO VIAZANÉ HOSPODÁRSTVO

Pokiaľ ide o potraviny, niektorí historici uvádzajú, že od roku 1939 na Slovensku bol pridelový systém. Ide o neznalosť, alebo ideologický zámer skresľujúci skutočnosť. Poznamenajme, že lístkový systém bol v Protektoráte, v Nemecku a v Maďarsku už od roku 1939 – na Slovensku sme ho nepoznali.

Tú situáciu poznám z vlastnej skúsenosti, ale radšej budem sa držať interpretácie historika Balka, ktorý o tom píše takto: „Nebol to pridelový systém, ktorý by záväzne stanovil pridel nejakého tovaru na konkrétnu dobu so zámerom obmedzovať jeho spotrebu. V roku 1942 bolo zavedené určité ochranné opatrenie proti, Bales píše: „stále hladným Nemcom“, proti pašovaniu potravín do zahraničia, resp. proti ich vykúpu cudzincami, najmä Nemcami, Rakúšanmi a Maďarmi.“ Štát sledoval, či u niektorých tovarových druhov (týkalo sa to múky, mäsa, masti a cukru) nedochádza k neúnosným obchodným transakciám. Stanislav Májek nazval to výberovo viazaným hospodárstvom.

Opatrenie spočívalo v tom, že každá rodina v roku 1942 dostala Náknupnú knižku, do ktorej predávajúci zapisoval nakúpené množstvo týchto vybraných tovarov: múky, mäsa, masti a cukru. Tieto tovary rodiny mohli nakupovať podľa potreby, ale len u jedného obchodníka.

Gejza Medrický uvádza: „Tovar bolo až do prepuknutia bojov na Slovensku (nov. 1944) dostatok. Napriek regulácii určitých druhov tovarov Slováci nezažili lístkový systém.“ V Európe podobne to bolo len v neutrálnych štátoch Švajčiarsko, Švédsko a Španielsko.

LÍSTKOVÝ SYSTÉM?

Po Viedenskej arbitráži (1939), kedy najúrodnejšie roviny boli pričlenené k Maďarsku, bol rozšírený svoje obyvateľstvo. Z obáv o prípadné zásobovacie ťažkosti boli preventívne vytlačené slovenské pridelové lístky.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Historik František Vnuk, člen Slovenského ústavu v Ríme, nositeľ Rytierskeho radu svätého Gregora Veľkého, laureát Veľkej zlatej cyrilo-metodskej medaily s reťazou, patrí medzi najplodnejších slovenských historikov a publicistov. Narodil sa 8. apríla 1926 vo Verešvári (Vörösvár, dnes Červený Hrádok) pri Zlatých Moravciach. Do základnej školy chodil v rodnej obci a strednú školu navštevoval v Zlatých Moravciach, kde v roku 1946 zložil maturitnú skúšku. Po maturite začal študovať hutníctvo na Vysokej škole banskej v Ostrave, ale začiatkom roka 1949 emigroval do Rakúska a po krátkom pobyte v utečeneckom tábore v Admonte v Štajersku odišiel do Nemecka (Lindau, Ludwigsburg). V roku 1950 emigroval do Austrálie a usadil sa v Adelaide, v hlavnom meste Južnej Austrálie. Tam prvé dva roky pracoval v zlievarni. Od roku 1952 pokračoval v prerušenom štúdiu a promovoval v odbore hutníctvo na známom ústave South Australian Institute of Technology, v súčasnosti je ústav súčasťou tretej najstaršej univerzity v Austrálii – University of Adelaide. Po získaní vysokoškolského titulu pracoval ako asistent v alma mater, popritom študoval matematiku a fyziku na Fakulte prírodných vied na Univerzite v Adelaide. V roku 1955 začal prednášať hutníctvo na South Australian Institute of Technology, kde pracoval až do dôchodku v roku 1985.

V rokoch 1955 až 1960 začal študovať dejiny a politické vedy na Univerzite v Adelaide. Splnila sa mu tak dávna túžba. Venoval sa všeobecným dejinám Európy 20. storočia a dejinám britského impéria v Oceánii. Bakalársku prácu napísal na tému Slovakia's sixeventful months (October 1938 – March 1939) [Slovensko – šesť mesiacov plných udalostí (október 1938 – marec 1939)], neskôr, v roku 1964, prácu uverejnili vo vedeckej ročenke Slovenského ústavu Slovak Studies.

Po ukončení štúdia na Fakulte dejín a politických vied na Univerzite v Adelaide študoval takzvané rezidenčne na univerzitách: v anglickom Birminghame, v nemeckom Stuttgarte, v anglickom Oxforde a v kanadskom Kingstone.

V roku 1987 pôsobil ako hosťujúci profesor na Queen's University v Kingstone, v Kanade.

V rokoch 1987 – 1988 pracoval ako redaktor v slovenskej sekcii Vatikánskeho rozhlasu v Ríme.

V máji 1956 sa oženil s Austrálčankou írského pôvodu Annou Theresou Flahertyovou. Mali spolu osem detí: Michala, Máriu, Júliu, Jozefa, Annu, Štefana, Helenu a Moniku.

Na Slovensko sa smel vrátiť až začiatkom roka 1990 – po páde komunizmu. Pridal sa k tým historikom, ktorí sa usilovali slovenské dejiny odideologizovať, a zapojil sado kampane za obnovu matičného hnutia i do zápasu o obnovenie slovenskej štátnosti.

Od začiatku akademického školského roka 1992/1993 pracoval päť rokov ako univerzitný pedagóg cirkevných dejín na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Tu v roku 1995 obhájil ďalšiu svoju dizertačnú prácu s názvom Cyrilometodská bohoslovecká fakulta v rokoch 1950 – 1956.

Od roku 1998 pracoval ako vedeckovýskumný pracovník v Slovenskom historickom ústave Matice slovenskej v Bratislave, kde sa venoval výskumu cirkevných a politických dejín na Slovensku po roku 1918.

František Vnuk sa publicistike začal venovať počas emigrácie.

Bol jedným z nadšených študentov, ktorým Dr. Jozef Paučo (1914 – 1975)

zveril v roku 1949 v Ludwigsburgu vydávanie mesačníka Slobodné Slovensko pod vedením Jána Holého (*1922), v tom čase novinára ZAS-u – Zpravodajskej agentúry Slovenska. Mesačník začal vychádzať 15. apríla 1946 v Mníchove pod záštitou Slovenskej národnej rady v zahraničí. Po druhej svetovej vojne si tento mesačník udržiaval najvyššiu kvalitu spomedzi všetkých časopisov slovenskej politickej emigrá-

lika a vzťah komunistického režimu v Česko-Slovensku k slovenskej politickej emigrácii.

Jeho články možno nájsť takmer vo všetkých mienkotvorných časopisoch slovenskej politickej emigrácie, ktorá bola za samostatný štát, ako aj v miestnej tlači. Ide o tituly: Černákov odkaz, Literárny almanach Slováka v Amerike, Jednota, Slobodné Slovensko, Kalendár Jednota, Kanadský

a neospravedlní ho nič“; zároveň však uznáva, že jeho vyjadrené súdy sú silno citovo podfarbené. Vo svojej druhej monografii sa František Vnuk usiluje zmapovať slovenskú literatúru v rokoch 1945 – 1962.

V roku 1967 vyšli Františkovi Vnukovi dve vydania monografie v angličtine venovanej 20. výročiu hanebnej popravy prvého prezidenta Slovenskej republiky pod prostým

šestnástich mesiacov, „počas ktorých boli Slováci na Západe vystavení tej najzákernejšej kampani, aká kedy postihla bezbranný malý národ“.

Životopis Konštantína Čulenavyšiel v knižnej podobe v roku 1984, dvanásť rokov po tom, ako bol napísaný. František Vnuk sa v ňom podujal podať čitateľovi jasný obraz o živote Konštantína Čulena (1904 – 1964), slovenského publicistu, historika, aktívneho politika HSES, po roku 1945 funkcionára exilových organizácií v Severnej Amerike a editora Kanadského Slováka. Hoci autor poukazuje na to, že tento životopis „nemá formát oficiálnej biografie a nespĺňa ani predpoklady vedeckej práce“, podľa historika Vladimíra Zimányiho je to však „plus pre dostupnosť a čitateľnosť takpovediac bežného čitateľa“, Slováka, demokrata, zástancu štátnej samostatnosti, pretože „František Vnuk beletristickým štýlom priblíži netuctový osud netuctového najplodnejšieho novinára v emigrácii, o ktorom azda veľa mladých ľudí ani len netuší. A keďže nie sme veľký národ, o osudy výnimočných slovenských ľudí sa treba zaujímať, a teda aj o nich čítať“.

Mať svoj štát znamená život: politická biografia Alexandra Machaje ďalšia monografia Františka Vnuka o prominentnom, hoci kontroverznom protagonistovi slovenských dejín 20. storočia, o osobnosti, ktorú až doteraz buď očierňovali, alebo ju bolo zakázané spomínať.

V exile vyšli aj ďalšie dve Vnukove knihy. Monografiu Zahraničné akcie na záchranu a obnovenie slovenskej samostatnosti 1943 – 1948 napísali spolu so Štefanom Polakovičom a ide o prvú, prakticky jedinou dokumentmi podloženú rozpravu o činnosti Slovenského akčného výboru/Slovenského oslobodzovacieho výboru (SAV, SOV) a Slovenskej národnej rady v zahraničí (SNRvZ) na podporu myšlienky slovenskej štátnej samostatnosti po násilnej likvidácii prvej Slovenskej republiky.

Ústrednou témou druhej knihy Rebelanti a suplikanti: slovenská otázka v ilegálite a v exile 1944 – 1945 jeaugustové povstanie v lete v roku 1944, ďalej fungovanie takzvané československej exilovej vlády v Londýne a konflikty medzi Edvardom Benešom a Slovenskou národnou radou.

Keď sa na jeseň v roku 1989 totalitný komunistický režim na Slovensku ocitol v prepahlisku dejín, František Vnuk sa mohol po štyroch desaťročiach vrátiť do rodnej domoviny.

Jeho knihy publikované v exile začali na Slovensku vychádzať spontánne, často bez jeho vedomia a súhlasu. Prvá jeho publikácia, ktorá pôvodne vyšla na Slovensku, bolo dielo Za Boha a národ: náčrt životopisu Andreja Hlinku.

Po nej Klub priateľov samostatného Slovenska (KPSS) vydal Vnukovu knihu Dedičstvo otcov: eseje na historické témy.

Nasledovala prvá časť monografie Pavol Hnilica – biskup umlčanej Cirkvi. Zachytávala roky 1921 – 1951. Spoluautor bol Ján Hnilica (*1935).

Pravdepodobne najdôležitejšia monografia, ktorú František Vnuk vytvoril počas tohto obdobia, je Slovensko v rokoch 1945 – 1948. Jej prvý diel má názov „Volga sa vliala do Hrona“ a druhý diel má názov „Vltava sa vliala do Váhu“. Tieto dva zväzky dopĺňajú základné vedomosti v snahe objasniť zložitost' slovenských dejín na pozadí utrpenia slovenského národa po strate štátnej suverenity. Ponúkajú pohľad na udalosti odlišný od toho, ktorý ponúkala marxistická historiografia, navyše poplatná československému. Táto monografia obsahuje množstvo pramenného materiálu, keďže František Vnuk čerpal najmä zo zahraničných archívov. Kniha dokumentuje obrovské

JOZEF M. RYDLO

Mnoho rokov! Mnoho šťastných rokov!

František Vnuk 95-ročný

cie orientovanej na štátnu samostatnosť, pretože okolo neho sa po prvýkrát (žiaľ, aj poslednýkrát) podarilo zoskupit' charakterných ľudí, a tak sa na stránkach spomínaného exilového časopisu objavovali a šíрили tie najušľachtilejšie slovenské myšlienky a úvahy. V roku 1956 časopis prestal vychádzať.

Po krátkej odmlke sa František Vnuk v roku 1957 opätovne vrátil k písaniu článkov a príspevky publikoval v slovenských časopisoch Jednota a Slovák v Amerike, ktoré vychádzali v USA.

Vnukove pohľady na nedávne slovenské dejiny vyvolali ostré reakcie zo strany tých slovenských aktivistov, ktorí nechceli, aby boli vnímaní inak, ako sa prezentovali navonok. Preto radšej diskreditujúco vyhlásili, že František Vnuk je vraj pseudonym niekoho iného!

František Vnuk sa ako publicista venoval týmto základným okruhom otázok: slovensko-české vzťahy, politické, kultúrne a náboženské podmienky na Slovensku a Česko-slovenská repub-

Slovák, Most, Slovak Studies, Slovák v Amerike, Slovakia, Slowakei, Slovenský štít. Články mu vychádzali aj v zahraničných časopisoch: Journal of Central European Affairs, Arena a Historical Abstracts; pre posledný z nich pripravoval z článkov a príspevkov historického charakteru publikovaných v slovenčine i v češtine rezumé v angličtine a tie potom vychádzali aj v austrálskych časopisoch.

Vnukovými prvými vydanými monografiami boli eseje Neuveriteľné sprisahanie: vojenské a politické akcie proti Slovenskej republike v roku 1944 a Sedemnást' neúrodných rokov: náčrt dejín slovenskej literatúry v rokoch 1945 – 1962. Prvá z nich „vyšla ako príspevok nezávislej slovenskej historiografie k 20. výročiu bansko-bystrického povstania v roku 1944“ a „vyvolala veľmi živú diskusiu tak v zahraničí, ako aj na Slovensku“. Autor v nej píše, že „povstať proti vlastnému štátu v mene umelého národa, umelého štátneho útvaru, na výzvu cudziny a za cudzej podpory, je odsúdeniahodný čin

názvom: President of the Slovak Republic.

Prvé Vnukove dejiny komunistického hnutia na Slovensku nazvané Kapitoly z dejín Komunistickej strany Slovenska vyšli v roku 1968 ako „emigrantský prínos k 50. výročiu ruskej bolševickej revolúcie“, pretože štúdiom dejín komunistickej strany privedlo Františka Vnuka k zisteniu, že nejstujú samostatné dejiny Komunistickej strany Slovenska.

Pozoruhodným exilovým príspevkom k dejinám Slovenska 20. storočia je Vnukova monografia Slovenská otázka na Západe v rokoch 1939 – 1940. Jeho koncepcia „slovenskej otázky“ rozoberá problém, či Slováci ako jasne odlišný národ majú právo na svoj vlastný štát, ktorý sa stal skutočnosťou v roku 1939. Na základe dokumentov z British Foreign Office, z nemeckého Auswärtiges Amt, ako aj zo svojich súkromných zdrojov a z písomných pozostalostí Petra Pridavka a Karola Sidora František Vnuk načrtáva slovenskú otázku na Západe v období

utrpenie Slovenska i Slovákov, aké si nám ani len predstaviť nevedno! V roku 2020 vyšli tieto dva zväzky zreviďované a v jednom zväzku pod názvom *Po úsvite súmrak: Slovensko 1945 – 1948*.

Keď František Vnuk v rokoch 1992 – 1997 prednášal na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, vo svojej publikačnej činnosti sa preorientoval zo slovenských politických dejín na dejiny Katolíckej cirkvi na Slovensku. A tak vytvoril rozpravu *Akcie K a R: zásahy komunistického režimu proti reholiam v rokoch 1950 – 1956*.

Svetlo sveta uzrel v roku 1995 Vnukov *Náčrt dejín Katolíckej cirkvi s osobitným zreteľom na dejiny katolicizmu na Slovensku v 20. storočí*.

František Vnuk potom napísal prácu: *Pokus o schizmu a iné proticirkevné opatrenia v rokoch 1949 – 1950 a druhú časť monografie Pavol Hnilica – biskup umlčanej cirkvi. Táto časť zachytáva už roky 1951 – 1995*.

Po nich vydal publikácie: *Dokumenty o postavení Katolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1945 – 1948, Vládni zmocenci na biskupských úradoch v rokoch 1949 – 1951, Popustené putá: Katolícka cirkev na Slovensku v období liberalizácie a nástupu normalizácie (1967 – 1971)*.

Rad týchto kľúčových monografií uzatvára: *Príručný slovník kresťanstva*.

V roku 2006 František Vnuk uverejnil jedinečnú monografiu *Katolícka cirkev v 20. storočí na Slovensku a vo svete*.

V tom istom roku zrealizoval so Štefanom Vragašom (1929 – 2018) dlhoročný spoločný projekt, ktorý aj obaja redigovali: *Teologický a náboženský slovník*.

Predtým takisto spolupracoval s biskupom Pavlom Hnilicom. V roku 2001 náboženské témy priblížili v knihe s názvom *Rozhovory o ľudoch, udalostiach a Božej добрôte*.

František Vnuk a Pavol Mária Hnilica sú aj autormi knihy *Fatimské posolstvo a Božie Milosrdenstvo*.

Vnukov *Polemický pohľad na dejiny Katolíckej cirkvi: má pravdu prof. Hans Küng?* vyšiel v roku 2006.

V roku 2006 vyšla F. Vnukovi a P. M. Hnilicovi kniha *Úvah Milosťou Božou zdobená, v ktorej sa v rozhovoroch zamýšľajú nad mariánskymi témami*.

František Vnuk sa neprestal

venovať slovenským cirkevným dejinám. Najprv mu v roku 1998 vyšlo dielo *Andrej Hlinka – tribún slovenského národa*, neskôr, v roku 2004, je to jeho vynikajúca monografia *Stopäťdesiat rokov v živote národa. Týka sa Slovenska rokov 1843 až 1993*. V tejto monografii sa sústredil na tému vzniku a vývinu národného povedomia Slovákov na neradostnej ceste vedúcej k osamostatneniu sa.

František Vnuk napísal nespočetné množstvo článkov, statí a štúdií. Je autorom úvodov, doslovov, poznámok. Svoje postrehy i postrehy druhých preložené z iných jazykov uverejňoval v pravých i nepravých periodikách či v kolektívnych monografiách. So svojimi príspevkami sa zúčastňoval na sympóziách. Písal recenzie. Pri rozoberaní akejkoľvek témy z minulosti sa vždy opieral o písomný materiál a archívne zdroje, či išlo o témy týkajúce sa politickej, kultúrnej, hospodárskej situácie buď u nás, alebo inde, a až na základe vlastnej dôkladnej analýzy následne vyjadroval svoj názor, ktorý potom zverejnil. Takto vznikali jeho práce o slovenských kultúrnych či politických pracovníkoch – i žijúcich, i mŕtvych.

V roku 2021 vyšiel k jeho 95. narodeninám ako 50. zväzok vedeckej edície *LIBRI HISTORIÆ EUROPÆ / LIBRI HISTORIÆ SLOVACIÆ*, ktorej odbornými garantmi sú Katedra slovenských dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského a Slovenský ústav v Ríme, rozsiahly výber jeho anglických štúdií, statí a rozpráv *Slovakia and Slovaks in twentieth century: historical essays and studies*.

František Vnuk sa stal členom Australian Institute of Metals, Australasian Institute of Mining and Metallurgy, PEN Centre for Writers in Exile; ďalej bol zvolený za riadneho člena Slovenského ústavu v Ríme; prijal doživotné čestné členstvo v Združení austrálskych Slovákov; bol členom Predsedníctva Matice slovenskej, Slovenského historického ústavu Matice slovenskej a redakčnej rady *Slovákia v Amerike, Slovak Studies, Historického zborníka a iných*.

František Vnuk dostal viaceré významné uznania: od Ústredia slovenských katolíckych intelektuálov Veľkú zlatú cyrilometodskú medailu s reťazou (1977); striebornú medailu Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (1996); pamätnú medailu Matice slovenskej

Arcibiskup Dominik Hrušovský, Jozef M. Rydlo, František Vnuk

(1996); pamätnú medailu Konfederácie politických väzňov Slovenska; Veľkú medailu svätého Gorazda Ministerstva školstva Slovenskej republiky; Rytiersky rad svätého Gregora Veľkého, ktorý mu udelil pápež Ján Pavol II. (1996), zlatú medailu Matice slovenskej (2001), Cenu Daniela Rapanta za rok 2001 a ďalšie.

Pri príležitosti Vnukových 80. narodenín vyšiel na jeho počesť jubilejník pod názvom *Fidei et Patriae*. Zostavil ho Jozef M. Rydlo a sponzorovali ho Slovenský ústav v Ríme, Katedra slovenských dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Teologická fakulta Trnavskej univerzity a Únia slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimo územia Slovenska. Obsahuje 61 príspevkov historikov, teológov a spisovateľov zo všetkých končín sveta.

Prof. Milan S. Ďurica (*1926) napísal do časopisu *Kultúra*, s podnázvom *Dvojtyždenník závislý od etiky*, o Františkovi Vnukovi nasledujúce slová:

František Vnuk sa mi javí predovšetkým ako výnimočný typ človeka. Od svojho narodenia až podnes prebehol všetky kontinenty zemegule, žil dlhší čas v niekoľkých európskych štátoch, za slobodou a chlebom, ale aj za vzdelaním sa dostal až k našim pritožom do Austrálie, kde dosiahol vysokoškolskú katedru metalurgie. Tam si založil rodinu a vychoval a dal vyštudovať osem vydarených detí, medzi ktorými a stále rastúcim počtom vnúčat pôsobí dojemom patriarchu. Koľkých mužov takéhoto profilu dnes vidí človek okolo seba?

Ale čo je na Františkovi Vnukovi ešte oveľa markantnejšie, to je jeho výrazný profil kresťana. Svoju katolícku vieru, ktorej dar dostal počnúc svätým krstom v rodine, nielenže nikdy nezanedbal, ale čím viac nadobúdaval všeobecné a potom aj odborné vzdelanie, tým väčší sa usiloval prehĺbiť a povzniesť svoje náboženské presvedčenie osvojovaním si vždy vyšších teologických vedomostí až na úroveň svojho vzdelania. V mladosti, ešte na Slovensku, tak ako početní jeho rovesníci podľaoh osobnému šarmu jedného z tých samozvaných, apoštolsky zanietovaných, ale nedisciplinovaných „snílkov“, ktorí si trúfali „pokrstiť“ bezbožný komunizmus. Ale keď sa dostal do bližšieho kontaktu s kompetentnými biskupmi a teológmi európskych rozmerov, našiel odvahu kriticky revidovať tento svoj náboženský zážitok a živiť sa z duchovných prameňov blízkych Kristovmu námestníkov na zemi. Jeden z jeho synov ho v tomto tak nasledoval, že si ho Boh povolal ku kňazskej službe v reholi sv. Dominika (už vykonával svoj kazateľský úrad aj v našich Košiciach). Správnosť a pravovernosť kresťanského života Františka Vnuka podľa katolíckej viery a jej šírenie svedectvom účinného apoštolátu uznal a ocenil nikto menší ako jeden z najvýznamnejších nástupcov sv. Petra pápež Ján Pavol II., ktorý ho osobne Apoštolským listom poctil jedným z najvyšších cirkevných významností – Rytierskym radom svätého Gregora Veľkého. Slovákov, ktorým sa dostalo tejto cti, mohli by sme spočítať takmer na prstoch jednej ruky.

To všetko – hlboká viera, odborná pedagogická i výskumná činnosť, svetovosť a jedinečne krásna rodina – však zďaleka nevyčerpáva rozmer osobnosti Františka Vnuka. Veď aj tí premnohí – nepreháňam, ak povieme tisíce a tisíce –, ktorí nemajú to šťastie zblízka ho poznať ako človeka i ako kresťana katolíka, poznajú ho ako jedného z najvýraznejších súčasných Slovákov tak na Slovensku, ako aj v širom svete. Popri svojom opravdivo globálnom „svetoočianstve“ si František Vnuk dokázal zachovať neporušenú hlbokú a jasnú národnú identitu s horúcou, plodnou láskou k svojmu slovenskému národu. Už vyše pätnásť rokov – odkedy sa mu otvorila možnosť navštevovať svoju slovenskú domovinu – delí svoj čas i svoju energiu medzi svoju rodinu v Austrálii a slovenský národ pod Tatrami, do ktorého verejného kultúrneho i politického diania je zapojený tak intenzívne, ako len veľmi málo iných. A to všetko na vlastné trovy. Lebo v mnohom ohľade tá slovenská vlasť, či presnejšie tí, ktorí ju spravujú, sa aj voči nemu – ako takmer voči všetkým svojim synom „hnaným žitím nevôľou“ do širého sveta – zachovala skôr ako macocha. Vnuk sa však neprestáva k nej túliť ako k milovanej matke.

Ale to, čo Františka Vnuka

najviditeľnejšie líši od nás všetkých, je jeho profil vedeckého pracovníka. Bola to práve jeho láska k vlasti, ktorá ho viedla k tomu, že keď videl a zistil, ako veľký svet Slovákov nepozná, alebo ich pozná iba v optike ich nevraživých susedov, ktorí nad nimi stáročia či desaťročia vládli, rozhodol sa – už ako vysokoškolský profesor metalurgie – opäť navštevovať univerzitné auly, aby si nadobudol podobné odborné vzdelanie v historických vedách. Lebo vedel, že iba striktné vedecké dokumentovanými prácami, najmä v jazykoch veľkých národov, je možné účinne oboznamovať svet s reálnym obrazom slovenského národa a jeho dejinami. Iste mu bola pri tom veľmi užitočná jeho základná orientácia na exaktné technické vedy. Lebo napriek tejto dvojkoľajnosti jeho vedeckého zamerania František Vnuk kvalitou i kvantitou knižných aj publicistických príspevkov na tému slovenských dejín sa môže merať s každým profesionálnym historikom. Keď sa mu po dlhých desaťročiach exilu otvorili hranice slovenskej vlasti, ani chvíľu neváhal a vrátil sa domov, kde publikoval už nespočetné historické príspevky, prednášal cirkevné dejiny na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a intenzívne sa zapojil do vedeckých a kultúrnych podnikaní Matice slovenskej.

Práve toto jeho historické dielo tvorí podľa mojej skromnej mienky najvýraznejšiu a najtrvalejšiu časť jeho životného diela – opravdivý monumentum æperennius (pomník trvácnejší než meď) –, ktorým sa natrvalo zapísal tak do dejín, ako aj do srdca slovenského národa.

Z iniciatívy Slovenského ústavu v Ríme a Združenia priateľov Slovenska vo Švajčiarsku vyšiel v roku 1976 v Lausanne zborník zo sympózia *Slovensko v retrospektíve dejín*, ktorého jedným zo spoluautorov je František Vnuk. Na zadnej strane obálky zborníka sa nachádzajú tieto slová: „Národ, ktorý nemá právo hovoriť sám za seba, čaká, aby druhí, ktorí sú slobodní, hovorili v jeho mene.“ Niet krajšieho posolstva od emigranta, ktorý vie, prečo odišiel, prečo je v exile. Tie slová vyjadril človek svätého života P. Martin Mazák SDB (1913 – 2006), dlhoročný misionár slovenských emigrantov žijúcich vo Švajčiarsku.

Náš vo svete známy medailér Viliam Schiffer (1920 – 2007), pôsobiaci v Paríži, vytvoril bronzový reliéf Františka Vnuka, aby mohol rovnako ako portrét Štefánika svietiť v „galérii slovenských osobností“, vzácnych to perál v reťazi slovenských mužov a žien, ktorých „dar nezvedie, hrozba neskloní“, ale ktorým „Pán Boh šľachetnosti nebo vystavil“. Takým, ako to znie v závere Kuzmányho hymnickej skladby, aj „pieseň slávy zazvoní“.

Vivant sequentes!

František Vnuk, Teodor Krížka, Milan S. Ďurica

(Pokračovanie z 1. strany)

Kristus na púšti bol vystavený skúške trojakým spôsobom od Satana. Matúšovo Evanjelium píše o pokúšaní premeny kameňov na chleby, potom, aby sa vrhol dole z chrámu a nakoniec v tom, aby sa poklonil Satanovi, a on mu dá vládu nad svetom. Nikolaj Losskij dáva do pozornosti časť úvodnej reči Inkvizítora, kde hovorí, že „V týchto troch otázkach sú akoby spojené v jeden celok a predpovedané celé ďalšie dejiny ľudstva a sú v nich podané tri obrazy, v ktorých sa sústreďujú nerozriešiteľné historické rozpory ľudskej prirodzenosti.“ Správne preto konštatuje Berďajev: „Veľký inkvizítora nás pokúša trojakým spôsobom. Sú to tie isté pokúšenia, ktorými zvädzal diabol Krista na púšti, a ktoré Kristus v mene slobody, Božieho kráľovstva a nebeského chleba odmietol.“

Kto je ten Veľký inkvizítora? Pri pozornom čítaní Legendy, z dikcie jeho reči smieme súdiť, že je to sám Zlý duch, ktorý komentuje svoje niekdajšie zaznamenané pokúšenie Ježiša. Dostojevskij na neho viackrát používa tento zvrät: „Strašný a múdry duch, duch sebazničenia a nebytia.“ Nielen Berďajev a Losskij implicitne, ale napríklad Konstantin Leontjev alebo Vasilij Rozanov ho explicitne stotožňujú s Diablom: „Nemáme pred sebou Inkvizítora, ale priamo Zlého Ducha s jeho premenlivou a neurčitou podobou.“ Aj medzi riadkami Legendy je zrejme, že Dostojevskij mal v úmysle stotožniť Diabla s Inkvizítora: „V tomto klame bude naše utrpenie, pretože budeme musieť klamať.“ Ten vyčíta Kristovi: „Si to ty, prišiel si nás rušiť?“ Predsa Nový zákon Diabla nazýva „otcom lži“ (Jn 8, 44), ktorý je v Legende na Krista namrzený, že toto púštné pokúšenie ustal a drží dlhú jednosmernú polemiku voči Kristovi! Čo by sa stalo, keby Kristus podľahol? Nastala by deštrukcia Kristovej osoby. Ako sa môže Boh pokloniť diablove? Ako môže Syn Boží poslúchnuť diabla? Stará teodicea o Božej všemohúcnosti má trhliny... Inkvizítora svoje pokúšenie dáva do kontextu veľkonočného tajomstva: „Ak si Syn Boží, zostúp z kríža a uveríme ti, že si to ty!“

PRVÉ POKUŠENIE:

CHLEBOVÁ OTÁZKA – DÉMONIZMUS

SOCIALIZMU A KONZUMU

Pokúšenie premeny kameňov na chleby znamená vymeniť blahobyť, pozemské šťastie za slobodu a svedomie. „V mene pozemského chleba povstane proti Tebe duch zeme, bude s Tebou bojovať a zvíťazí nad Tebou“, tvrdí Inkvizítora. Toto sa stáva svetovým javom s nástupom marxizmu a ideológie socializmu, komunizmu. Už Leontiev v poslednej tretine 19. storočia napísal: „Nástup socializmu, násilný prevrat ako v ekonomickej, tak aj v spôsobe života je dnes prinajmenšom v určitej časti sveta zrejme neodvratný.“ Stúpenci sociálneho náboženstva už povstali a vyhlásili, že Boh neexistuje a ľudstvo sa totiž môže stať bohom na zemi, rezultuje Berďajev. Socializmu, na rozdiel od liberálneho kapitalizmu, priznáva istú pravdu: zápas za ľudskú dôstojnosť.

Chlebová otázka, ako správne vystihli problém aj francúzski personalisti: Maritain, Mounier, či Lacroix, je rovnako aj problém modernej liberálnej spoločnosti – v podobe

konzumného štýlu života. Ten je v buržoáznej epoche nevidaný, pretože zatienil ľudom akékoľvek svetlo hľadania zmyslu. Už umiernený Alexis de Tocqueville, keď pozoroval rodiacu sa liberálnu mentalitu, vyslovil námietku, že úsilie po šťastí nemôže byť najväčšou hodnotou. Sebectvo nie je cesta človeka, ktoré zasa plodí individualizmus. Dnes, v čase blahobyti tu máme epidémiu psychózy a neurózy z absencie zmyslu života. Viktor Frankl zdôrazňuje, že šťastie nemôže byť najvyššou hodnotou, tou je zmysel. Ukazuje sa, že konštantou liberálneho človeka je Berďajevovo zvolanie: „Váš ideál je ideál zvierat!“ Slová filozofa o tom, že človek liberálnej éry, hoci bude mať uspokojené materiálne statky, bude sa vždy búriť: voči prázdnote svojho srdca a samote, je potrebné s vážnosťou premyslieť. „Ale tie hlúpe deti nakoniec uvidia, že sú síce buriči, neschopní vo svojej vzburе vytrvať“, ironizuje Inkvizítora. Nepokoj, okázala spotreba na dlh a mentálna prázdnota, obchodné reťazce namiesto chrámov, diktát potreby a prízemná masmediálna „kultúra“: hľa víťazstvo demona nad človekom. „Nebeské vábenie“, ktoré predpovedá Inkvizítora, nemá svoje zhmotnenie vo vábení a symboloch čoraz všemocnejšieho reklamného priemyslu? A denný bezprizorný smiech z komerčných rozhlasových staníc od skorého rána, obľudný priemysel lacnej zábavy a šoubiznisu nie je smiechom bezstarostných „šťastných neviniatok“ pod kuratelou „otca lži“?

Nerozmýšľajúci konzument s'aby večné dojča, prototyp „detskej prostomyseľnej blaženosti“, ktorý stojí v zásadnom protiklade k slobode ducha. V tom spočíva podľa Semjona Franka pravý zmysel Legendy. Preto Inkvizítora na konci svojich dní vie, že ľudia treba viesť cestou klamstva a po celej ceste ich klamať, „aby sa tí úbohí slepi aspoň na ceste považovali za šťastných“, píše Dostojevskij. Dodáva, že je to cesta podľa pokynov ducha smrti a skazy.

DRUHÉ POKUŠENIE:

ČLOVEKOBOŽSTVO – DÉMONIZMUS LIBERALIZMU

Toto pokúšenie, ktorému človek podľahol, znamená, že sa stal mierou všetkých vecí: počínajúc poznáním, vedou, technikou a končiac etickou oblasťou. Novovek objavil jeho veľkosť a povýšil sa za Boha. Dostojevskij, zrejme inšpirovaný Solovjovom, na tento antropologický obrat k subjektu, prvý používa výraz človekobožstvo a po ňom celá ruská náboženská filozofia. Francúzski personalisti zase hovoria o človekostrednom, resp. ateistickom humanizme, voči ktorému stavajú integrálny humanizmus bohoľudstva. Dnes platí sekulárna dogma, že všetko, čo môžem, aj chcem, a čo chcem, aj smiem. „Ó, my ich presvedčíme, že iba vtedy budú slobodní, keď sa slobody vzdajú pre nás

a podrobia sa nám“, tvrdí Inkvizítora a pokračuje: „Sloboda, slobodný rozum a veda človeka zavedú do takých bludísk a postaví ich tvárou tvár takým divom a nerozlúštiteľným záhadám, že niektorí z nich sa sami zničia, iní sa zničia navzájom...“

Novoveká filozofia, reprezentovaná Descartesom a Kantom, nepochopila, že „skutočné bytie sa nekryje s tým, čo je mysliteľné rozumom“, píše Rozanov. Nekompromisné je obvinenie Berďajeva, že Kant likviduje nielen náuku o bytí, ale aj samé bytie. Racionalizmus novoveku oklamal človeka, že všetko stojí a padá s viditeľným svetom a závisí na jeho vôli. Právom demaskoval Pavel Florenskij, že v tomto smere myslenia sa človek stáva len vecou!

Výsledok? „Dekadencia, v ktorej sa moderný démonizmus odráža najzreteľnejšie, je prejavom hlboké krízy ľudskej duše. Odpor k Bohu v mene vlastnej absolútnej slobody, kult nadčloveka, pre ktorého sú ostatní ľudia len prostriedkom pre vlastné sebatvrdenie, odmietanie rozumu v mene subjektívnych nálad, ospevovanie krásy zla“, súdi Berďajev a pokračuje, v tom, že démonizmus dokáže vznešene hovoriť o posvätných veciach, o slobode, o kráse, o láske, čo je len úbohá fraška.

Liberalizmus tak zdegradoval slobodu, pretože jej nedal žiadny predmet, smerovanie, iba negatívny náboj. Frank argumentuje: „Obnažený a obsahovo zbavený pojem slobody nutne prechádza v ponímaní seba ako nadčloveka.“ Démonizmus liberalizmu sa prejavuje v zdanlivo protichodných podobách: buď zbožšťuje osobnosť a bezmedzne ju potvrdzuje aj voči Bohu, alebo ňou naopak pohŕda a celkom popiera. Na jednej strane tu máme priemyselnú likvidáciu človeka nemeckým nacizmom, na strane druhej súčasné útoky na samotnú podstatu človeka genderizmom, LGBTI ťažením, prameniace zo skazonosného prameňa Frankfurtskej „filozofickej“ tradície. Hlavná obžaloba liberalizmu je v tom, že vyhlasuje právo na hriech a zvrhlosť ako absolútnu požiadavku!

Súčasťou tohto rozvratu človeka je Maxom Stirnerom a ďalšími ideológmi liberalizmu posväcovaný individualizmus: konania vo svoj prospech, maximalizácia šťastia, prospechu, až po kapitalistickou ekonomikou absolutizovanie súkromného majetku a maximalizáciu zisku. Fikcia peňazí, za ktoré sa údajne dá zabezpečiť všetko, vidiny pokroku vedy a techniky, ktoré vyriešia všetky problémy, hľa ako sa človek nechal zväbiť.

„Démonický individualizmus, to znamená predovšetkým poprieť individualitu tým, že ju sebaobdivne a naduto zveličíme, to je slepá ulička vedúca k odosobneniu bytia, na ktorej nemožno preraziť. Kto si sám seba ctí ako Boha, prestáva sám seba pociťovať ako osobnosť a stráca ideu

individuálneho poslania“ (Berďajev). Človek vstupuje do ríše nebytia.

TRETIE POKUŠENIE:

TOTALITNÁ SVETOVĽÁDA - SATANOKRACIA

Toto pokúšenie je najväčšie, pretože vychádza z prirodzenej ľudskej konštanty, že človek je totiž spoločenský živočích. Rúhačstvo Satana núti Božieho Syna sa mu pokloniť za protihodnotu svetovlády. Inkvizítora hovorí Kristovi: „Prijatím tretej rady Mocného ducha bol by si získal všetko, po čom človek na svete baží: mať koho uctievať, mať komu odovzdávať svoje svedomie a môcť sa združiť so všetkými v nespornom, všeobecnom mravenisku, pretože potreba univerzálneho spoločenstva je tretie a posledné ľudské trápenie.“ Inkvizítora utvrdzuje svojho mlčiaceho náprotivka, že toto ich kráľovstvo bude zriadené.

Z jeho náčrtu ide náboženský des. Noví vládari odpovedia na všetky otázky ľudí. „Budú k nám upínať a v strachu sa k nám tlačit“ ako kuriatka ku kvočke. Budú sa bezmocne triasť pred našim hnevom. Áno, budeme od nich žiadať prácu, ale zariadime im život vo voľných chvíľach ako detskú hru s detskými piesňami. Dovoľme im aj hriech, sú slabí a bezmocní, a za to, že im dovoľme hrešiť, budú nás milovať ako deti. Každý ich hriech bude vykúpený, pokiaľ sa ho dopustia s našim povolením.“ Noví vládcovia vedia, že miliónové stádo nezvládne slobodu, úbohí buriči budú na posmech hračkou v ich rukách. Jasne hovorí Kristovi, že už dávno nie sú na jeho strane. „Prijali sme od Neho (Satana) Rím a cisárov meč a prehlásili sme sa za jediných vládcov, hoci sa nám ani dnes nepodarilo svoje dielo úplne vykonať.“ Tretiemu pokúšeniu podľahol katolicizmus svojím césaropapizmom, pravoslávie svojím césarizmom, rímsky štát, ktorý zbožštil cisára, a každý štát ktorý sa absolutizuje, teda neuznáva nad sebou nijakú vyššiu moc, čo možno čakať ďalej?

Duch Veľkého inkvizítora na seba zatiaľ nevzal konečnú a medznú podobu. Je potrebné ho odhaľovať pod najrôznejšími maskami, vystriha Berďajev. Posledné ťaženie Zlého ducha pred druhým príchodom Krista bude zrejme prostredníctvom nástupu novej progresívno-liberálnej totality. V nej dochádza k spojeniu zbožstveného individuálneho ľudského živlu a budovaniu univerzálnej ríše s popretím skutočnej slobody. Jeho činovníci a agenti, teda antikristi, použijú všetky „izmy“ vyprodukované humanizmom z kultúrnej a individuálnej roviny do kolektívnej a legislatívnej oblasti tak, že kto sa im postaví na odpor, bude perzekvovaný. Evanjelista píše, že svet je v moci zlého (1Jn 5, 19). „Našou epochou vane silne démonické povetrie. Moderný démonizmus je vo svojej podstate veľmi závažný jav, ktorý nezaženieš starými ideami. Vytvorila

sa šablóna démonických nálad s naučenými frázami, ktorí opakujú ľudia prázdni a bez tvoriacich schopností.“ Zaiste, navonok sa zachovávajú znaky politického pluralizmu, pretože demokracia utvrdí ľudí – voličov v ich fikcii tvorcov politickej moci. S rozpadom, zničením vnútorného života človeka, likvidáciou vertikály paralelne prebieha aj disociácia na rovine horizontálnej, teda medziľudské vzťahy, čo postihne rodiny. „A pretože sa rozmôže nepravosť, na mnohých miestach vychladne láska (Mt 24,12).“ Na konci tejto seba-deštrukcie, ako sa nemýlil Solovjov, bude samovražda.

Súčasťou progresívno-liberálnej totality budú, žiaľ, aj lídri kresťanských náboženstiev, ktorí podľa Dostojevského Inkvizítora opravili učenie Krista tým, že ho založili na zázraku, tajomstve a autorite. Budú v tandeme s mocnými tvorcami nového svetového poriadku. Ten, ako to naznačil samotný autor Legendy, budú realizovať úhlavní nepriatelia cirkvi: slobodomurári. Solovjov vo svojej Legende o Antikristovi, ktorý tiež pokúša Krista trojakým spôsobom, píše, že Antikrist, ktorý príde na dejinnú scénu, bude pacifista, ekumenista a ekologický aktivista. Nedochádza až k doslovnému vyplneniu týchto vízií? Unifikácia protibožského právneho poriadku medzinárodnými organizáciami, rôzne dohovory v mene rozširovania ľudských práv, ekonomická globalizácia, vytváranie obrazu nepriateľa, sociálne nevoľníctvo občanov za podivnej asistencie svetových náboženských lídrov. Aj tu sa vyplňuje intuícia Berďajeva: „Oficiálni cirkevní hodnostári, moderní zákonníci a farizeji, veľkňazi mníšskych rádov žehnajúci zločinom tohto sveta, keď sa ich dopúšťajú mocní; byrokratickí klerikáli ako Pobedonoscev, všetci tí mali inkvizítora – agenti Veľkého inkvizítora zapreli vo svojom srdci Krista a rúhajú sa proti Duchu.“ Je pápež a jeho establišment strážcom pokladu viery, alebo skôr pacifista angažujúci sa za organizované prísťahovalectvo; ekumenista, pre ktorého na náboženstve nezáleží, či ekolog brazilských pralesov?

Ved' tajomstvo Veľkého inkvizítora je v tom, ako to postrehol Aljoša Karamazov, že neverí v Boha. Berďajev rezultuje, že celé dejiny kresťanského sveta sú nepretržitým bojom Krista, to je princípu slobody a zmyslu, princípu vyššej ľudskej prirodzenosti a života večného s trojakým pokúšaním diabla. A ešte ani dnes, to nie je dostatočne jasné. Preto Legenda o Veľkom inkvizítora ostáva knihou prorockou.“

NÁDEJ NEZAHANBUJE

„Náboženský zmysel ľudských dejín spočíva v prekonaní troch pokúšení: nenechať sa zotročiť pozemským chlebom, nezveriť svoje svedomie do rúk žiadnej pozemskej autority („cisára alebo pápeža“), a nenechať sa zjednotiť v rámci

Zelený štvrtok

celého sveta v absolútnom pozemskom štáte pod ľudskou vládou cisára, nech by sa pod týmto symbolom moci skrývalo čokoľvek“, vyzýva Berďajev.

Sv. Bernard z Clarvaix učí: „V týchto dvoch veciach spočíva podstata celého duchovného života: aby sme sa pri pohľade na seba spasiteľne zhrozili a zarmútili, a pri pohľade na Boha sa upokojili; aby sme v radošti Ducha Svätého mali útechu, v tamtom bázeň a pokoru, z čoho potom získame nádej a lásku.“ Socializmus a liberálno-kapitalistická epocha doslova otočila na ruby túto zásadu. Ateistický humanizmus založený na protestantizme a osvietenstve vyhlásil za najvyššiu sviatosť človeka. A tak pri pohľade na človeka máme byť údajne naplnení pokojom a nádejou, kým pri pohľade na Boha sa máme zhroziť a zarmútiť. Pretože, ako nám ohlásil duševne nemocný muž Fridrich Nietzsche: Boh je predsa mŕtvy a na jeho miesto nastúpil človek. Už len pri vyslovení slova Osvietením mali by sme sa zachvieť nad praktickými dôsledkami demónizmu najtemnejšieho storočia.

Posledná tragédia sveta nás zrejme neminie, ale mali by sme jej ísť v ústrety s odvahou, slobodne a dôstojne. Babylonská veža – väzenie vybudované z novovekých „izmov“ sa rúca. Inkvizitor hovorí o jej znovustavovaní, ale nedobudovaní... Žiadne pukušenie zariadiť svet bez neba, bez Boha, bez zmyslu, a proti slobode Krista, ktorou nás vyzýva k večnosti, nemôže zatieniť pravdu Kráľovstva, ktoré nie je z tohto sveta. Kristus učí, že jeho bremeno je príjemné a jarmo ľahké, tak to znamená, že iba skrze pokánie, a tým je zostúpenie z piedestálu človeko-božstva, môžeme cítiť oslobodzujúcu príjemnosť jeho jarma a bremena, píše Vasilij Rozanov. „Spása nášmu Bohu, ktorý sedí na tróne a Baránkovi!“ tak bude znieť víťazný a mohutný spev vyvolených (Zjv 7, 10). Pšeničné zmo musí najprv padnúť do zeme a odumrieť, aby prinieslo úrodu. Iba ten, kto stratí život, tak ho nájde, učí Osloboditeľ.

Neprijali sme predsa ducha otroctva, aby sme sa museli zasa báť tak, ako ľudia v socializme komunistickom a národnom, ani ako nevoľníci v liberálnom kapitalizme, ktorí nevedia, kedy prídu o prácu a sociálne istoty. My sme dostali Ducha adoptívneho synovstva, ktorého láska je rozliata v našich srdciach. Preto platí výrok sv. Serafína Sarovského, že cieľom kresťanského života je úsilie o získanie Svätého Ducha. Sloboda a láska vytryskli do ľudských dejín z tajomstva Ukrižovanej pravdy z drámy Bohočloveka, tie nedáva príroda ani spoločnosť. Preto sloboda a láska majú svoju materiálnu a nie iba formálnu podstatu, ako sa mylne domnievajú filozofi a myslitelia novoveku. Vernosťou tejto ukrižovanej pravde, s výbrojou Ducha zápasíme nielen so starým človekom v nás, ale aj aktívne prečkáme koniec dejín. Celkový zmysel človeka, zmysel dejín spočíva práve v tom, že sa slobodne rozhodnú pre Boha. Veľký inkvizitor, podobne ako Satan na púšti, sa pokúsil ľudí „učiniť šťastnými“ tým, že ich pripravil o slobodu Božích dieťok, o povolanie k božskému životu. Iba spoločným bohoľudským úsilím neupadneme do večnej hypnózy Zlého.

PETER GREČO

Napriek časovému odstupu desaťročí živo a s vďakou spomínam na roky kňazskej formácie v Ríme. Božia prozreteľnosť mi dopriala počuť veľa príhovorov v Ríme pôsobiaco jezuitského pátra a neskoršieho kardinála Tomáša Špidlika SJ (1919 – 2010). Vzdelaný kňaz a obľúbený kazateľ, ktorý nás duchovne sprevádzal, bol hlboko zakotvený v scholastike. Neraz hovoril o životných skúsenostiach. Medzi iným sa zdôveril, ako prežíva svätú omšu: „Už pri obetovaní, ale predovšetkým keď prídem k ústrednej časti, k premeneniu, si predstavím celkom živo a konkrétne sieň Poslednej večere. Vidím zbor apoštolov okolo stola a uprostred nich Pána Ježiša. Vidím, ako vstáva, berie do rúk pecniček chleba. Pohľadne naň, prednesie nad ním predpísanú obradnú modlitbu vďaky a chvály; rozlamuje a podáva po kúsku svojim apoštolom. Pritom hovorí tie slová ... slová premenenia. Podobne, keď Ježiš a jeho apoštoli už požili jedlá predpísané k sviatočnej večeri, na stole ostal iba krčah s vínom a čaše k sviatočnému posedeniu. Vtedy Ježiš zbral do rúk svoju čašu. Predriekne opäť modlitbu vďaky a chvály. Podáva čašu s vínom apoštolom a hovorí slová premenenia.“ Tak spomenutý kňaz prežíval a slávil svoje sväté omše. Sprítomnil si, čo Pán konal pri Poslednej večeri.

Myslím, že spomenutý postup najľahšie umožní oživiť si myšlienku ustanovenia Sviatosti oltárnej a Sviatosti kňazstva. Vráťme sa jednoducho k počiatkom tajomstva! Koniec – koncov, vysoká teologická veda tiež postupuje obdobne, keď chce dôkladnejšie osvetliť najsvätejšiu obeť svätej omše; čo znamená sviatostná prítomnosť Ježiša Krista na oltároch a v našich bohostánkoch. Ustavične sa vracia k počiatkom. Dajme teda do

pohybu predstavivosť ako u spomenutého kňaza. Predstavme si zblízka večeradlo. Duchovne hľadme, ako Ježiš koná. Počúvajme opäť slová, ktoré hovorí. Ostaňme iba pri tom. Veď čo Ježiš sám konal a povedal, je v podstate sviatostné tajomstvo eucharistickej viery!

Keď Ježiš berie do rúk chlieb, hovorí nad ním: „Vezmite, toto je moje telo!“ (por. Mk 14, 22). Toto „je“ moje telo! Nie iba: toto predstavuje, tento chlieb zobrazuje moje telo. Lež presne a jednoznačne: On ním je! Tak zachovali Ježišove slová Evanjelií prvé kresťanské obce.

Pre chápanie Izraelitu, čo Ježiš podal učeníkom, už nie je obyčajný kúsok chleba. Je On sám! Čo im podáva, nie je predmet, nejaká vec, ako veci, ktoré my ľudia iným darujeme; lebo nie sme schopní, alebo vari ani nechceme darovať samých seba. Ježiš však dáva svoje telo. Svoje živé telo, v ktorom žije duša. Dáva sa celý! „Toto je moje telo, ktoré sa obetuje za vás“ (por. Lk 22, 19). Ježiš, verne dodržiavajúci židovskú veľkonočnú večeru, slávi „obetovanie veľkonočného baránka Pánovi“, ktorý je pamiatkou na zázračné vyslobodenie z egyptského otroctva... „Túto noc majú sláviť na Pánovu počesť všetci Izraeliti z pokolenia na pokolenie“ (por. Ex 12, 21-27). O niekoľko hodín sa bude potiť krvou v Olivovej záhrade. Príde ho zajať čata vojakov. Postavia pred súd, budú ho ponižovať, biť, pľuť do tváre, ... celú noc týrať, mučiť. Pomyslime: na druhý deň, hoci nevinného, rímsky miestodržiteľ Pilát nechá Ježiša „pre istotu“ zbičovať.

Žoldnieri sa brutálne na nevinnom vyvíšia: ... z tŕnia uplietli korunu, položili mu ju na hlavu a odeli do purpurového pláštá. Prichádzali k nemu a hovorili: „Buď pozdravený,

židovský kráľ!“ a bili ho po tvári ...“na plecía mu naložia kríž ako zločincovi a budú hnať na Golgotu. Tam Ježiša pribijú na kríž – v agónii bude tri hodiny skonávať (por. Jn 19,1- 30). Jeho telo, ktoré sa obetuje za svet, dáva Ježiš svojim učeníkom; a dáva sa nám všetkým. Vyzýva učeníkov: „Vezmite a jedzte z neho všetci.“ Také je Pánove pranie. Chce, aby sme siahli po ňom v kúsku chleba. Máme z neho jesť – všetci!

Jedenie (myslím naše ľudské jedenie) nemusí ostať čisto telesným a vonkajším konaním. Človek je telo a duch. Aj ľudské jedenie môže dostať duchovný obsah a zmysel. Dostáva ho vždy, keď pozveme k stolu osoby, ktoré sú nám blízke, keď sami pripravíme pre nich pokrm. Evanjeliá hovoria: Ježiš pozval učeníkov k sviatočnej veľkonočnej večeri. Postaral sa o večeradlo. Čoby otrok, umýva učeníkom nohy a modlí sa za nich (por. Jn 13.-17.). Sám pripravuje aj pokrm. Koľko z vlastnej duše dal do tohto stolovania! Prečo dáva svoje telo ako pokrm? Prečo nie iba k uctievaniu, k adorácii? Dáva sa ako pokrm, lebo práve vonkajším úkonom požitia chleba stáva sa čosi veľké na hladine duchovnej. Chlieb, pokrm, sa požitím stáva súčasťou tela; dáva ľudskému telu životnú silu. Teraz je Ježišovým telom. Je pokrmom ducha – stáva sa silou nášho ducha. Na záver sviatočnej večere sa uskutoční vo večeradle druhé premenenie: Ježiš podáva učeníkom kalich vína so slovami: „Toto je kalich mojej krvi“ (por. Mt 26, 28). Krv je nositeľkou života.

V presvedčení stolujúcich, je ona ešte viac: je viditeľný život! Dokonca, ak ide o krv ľudskú, je krv človek sám, je osoba! Ježiš teda opäť darúva seba samého, keď učeníkov vyzýva: „Vezmite a pite!“ Evanjeliá uchovali Ježišove slová nad kalichom

s doplnkom: „Je to krv novej a večnej zmluvy“ (por. Mk 14, 24). Pánove slová naznačujú, v akom smere, duchovnom obzore, učeníci a prvé kresťanské obce porozumeli Ježišovo premenenie vína: presne ako Pán rozprával a konal. Za jeho rečou o zmluve stojí ten celkom osobitný vzťah Boha k svojmu vyvolenému národu. Boh už na začiatku jeho dejín mu dal prísľub: „Budem vašim Bohom a vy budete mojim národom.“ Božia ponuka sa mala stať pravou dohodou, zmluvou: Boh sa zaväzuje byť svojmu ľudu vždy blízky. Sľubuje svoju vernosť, náklonnosť a osobitnú lásku; a ľud sa má pridržiavať svojho Boha. Nesmie poškľuňovať a uctievať iné božstvá. Má dodržiavať jeho príkazy. Zmluva medzi Bohom a vyvoleným národom dostala plnú a konečnú platnosť, keď Izraeliti po odchode z egyptského otroctva putovali púšťou. Kniha Exodus opisuje, že Mojžiš vystaval oltár na púšti vrchu, na ktorom predtým v noci dostal tabule s Božími príkazmi. Mladí muži priviedli obeť zvieratá. Ich krvou Mojžiš polial Boží oltár. Druhou časťou krvi pokropil ľud. Bola to „krv zmluvy“ (por. Ex 24, 3-8). Izraeliti sa často spreneverili zmluve s Bohom. Prestupoval Božie príkazy, uctieval iné pohanské božstvá a klaňal sa im. Keď sa navrátili, potrebovali sa kajať, prosiť o odpustenie, uzmiernenie s Bohom. Preto krv obeťných zvierat mala byť prosbou o odpustenie a spolu aj znakom očistenia od viny, keď ňou veľkňaz pokropil kajúcnikov.

Ježiš zhromažďuje nový ľud Boží. Zakladá úplne novú zmluvu. Bude platiť navyky. Krv jeho novej, večnej zmluvy, nie je krvou zvierat, lež jeho vlastná krv. Je pravou krvou odpustenia a očistenia. Kalich krvi, ktorý Ježiš podáva učeníkom a všetkým, čo v neho veria je ponukou novej blízkosti a nezmernej Božej lásky. My, ktorí patrime k novej zmluve, smieme do nej vložiť celý život: naše osudy, naše utrpenia, ba i naše previnenia ..., lebo Pánova krv sa prelieva na odpustenie hriechov. Nakoniec Ježišova výzva: „Toto robte na moju pamiatku!“ (por. 1Kor 11, 25). Máme otvorené otázky? Máme výhrady keď ide o sviatostné slávenie omšovej obeť? Pán nás napriek tomu pozýva: Robte to na moju pamiatku! Robte iba to, čo som ja urobil! Prvé kresťanské spoločenstvá „nepestovali“ hlboké diskusie o Oltárnej sviatosti. Oni ju slávil ako najsvätejšiu živú obeť Ježiša Krista, ako pamiatku, ako „anamnesis“ (prel. z gréčtiny: pamiatka), ktorá v sebe zahŕňa: minulosť, prítomnosť a už teraz dar Božej lásky a milosrdenstva pre večnosť. Neprichádzame k omšovej obeť, lebo v nej nevidíme veľa zmyslu? Alebo jednoducho, pretože stojí trochu námahy? Začujme práve vtedy Pánove pozvanie: „Ja som chlieb života ... Kto je moje telo a pije moju krv, má večný život a ja ho vzkriesim v posledný deň. Lebo moje telo je pravý pokrm a moja krv je pravý nápoj“ (por. 6, 26- 58). Poď! Príď sláviť moju pamiatku! Nebude to nikdy nadarmo Vrátime sa z eucharistického stretnutia s Ježišom vo večeradle vždy o niečo bohatší i šťastejší.

Mons. RUDOLF MASLÁK

Kresba: Andrej Mišanek

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

A tak prišiel rok 1990 a daná situácia bola hlavným kameňom úrazu a zlomu v poľnohospodárstve. Základnou podmienkou česko-slovenského vstupu do Európy bol postupný poriadok v oblasti financií. Ministrom federálnej vlády sa stal Václav Klaus, ktorý pristúpil k radikálnym krokom a nehanbil sa ani príklonu ku šokovej terapii. Preto sa postupne znižovali štátne dotácie do poľnohospodárstva. Predovšetkým sa odstránila záporná daň z obratu vo výške 8 miliárd Kčs a neskoršie aj priame dotácie v roku 1991 z pôvodných 24 mld na 20 mld a v roku 1992 na 16 mld.

V auguste r.1992 prevzala moc na Slovensku Mečiarova vláda, ktorá sľubovala navýšenie rozpočtu pre poľnohospodárov. Bol to ich hlasný krik, ktorý im prispel významnou mierou vo voľbách v r. 1992, aj v roku 1994. Žiaľbohu ich sľuby sa nesplnili, ba naopak, výška dotácií naďalej klesala a v konečnom roku 1996 zastala na hladine 8 mld slovenských korún. Nie sa prečo diviť že v tom čase mnohých vedúcich pracovníkov družstiev pochytilo zúfalstvo a beznádej.

Ďalšia rana bola, keď sa po roku 1994 satelitnými snímkami zistilo, že prakticky jedna tretina lúk a pasienkov je už dávno zarastená lesnými drevinami. Teda poľnohospodársky sa nevyužíva, hoci družstvá a štátne majetky brali na ne celú minúlu dobu dotácie. Vedelo sa o tom, ale každý bol ticho, aby sa nedostal do nepriazne vedenia podnikov a verejnosti. Výmera sa totiž evidovala stále rovnako podľa pôvodného stavu aký vznikol za Márie Terézie. Nuž, brat' nezaslúžene, to nikoho nemrzelo. Samozrejme táto finančná čiastka sa s podpora poľnohospodárskemu sektoru stratila.

Finančný deficit v poľnohospodárstve v rokoch 1990 – 1992 ešte plátať každoročný prebytok federálneho štátneho rozpočtu. Tento sa hodnotil ku každému polroku a delil sa v rámci federácie v pomere 2:1. A z neho sa ušlo pre slovenských poľnohospodárov polročne približne 150 – 200 miliónov korún. Po rozdelení republiky odpadol úplne aj tento pomocný fond. Takto sa celková finančná situácia v slovenskom poľnohospodárstve neuveriteľne zhoršila.

V ďalších rokoch slovenské poľnohospodárstvo prežívalo už len za pomoci bankových úverov, ktoré sa samozrejme nikdy nesplátili a vypredajom a znižovaním stavov zvierat.

Hospodársky stav krajiny zapríčinil, že v oblasti zdravotníctva a školstva bola situácia rovnaká, ba dokonca niekedy aj horšia ako v poľnohospodárstve. Za takých okolností nebolo možné finančné požiadavky poľnohospodárov splniť.

Avšak hneď na začiatku politických zmien po roku 1989 sa vedelo, že tento model socialistického poľnohospodárstva je veľmi zraniteľný a to po stránke ekonomickej, organizačnej i personálnej. Na družstvách sa nikto necítil byť spolujajiteľom. Chýbala zodpovednosť. A hlavne vysoký podiel administratívnych a pomocných pracovníkov v podnikoch značne zdražoval výrobu. Problémom boli aj mnohotisíc hektárové celky troch aj štyroch dedín dokopy. Všetci uznali, že treba pristúpiť ku radikálnym zmenám a pomáhať rozvoju súkromnému a flexibilnejšiemu spôsobu podnikania v poľnohospodárstve.

Preto už v roku 1991 Federálne zhromaždenie ČSFR odhlasovalo

zákon č. 229/1991- o úpravách vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku. Na jeho základe už mohli vlastníci pôdy rozhodnúť, či svoje pole nechajú v družstve, alebo v Štátnom majetku, alebo si ho vyberú pre vlastné obhospodarovanie. To v minulosti nebolo možné 40 rokov. Čiže majiteľ pôdy, aj keď na ňu celé roky krvotopne pracoval napríklad v Kanade, nemohol o nej rozhodovať. Tento zákon zároveň umožnil, aby sa veľké poľno-

JOZEF HABOVŠTIAK

Slovenské poľnohospodárstvo a vidiek v súčasnosti a v budúcnosti

hospodárske podniky decentralizovali a rozdelili podľa pôvodného niekdajšieho stavu, podľa dedín.

Samozrejme nič nebolo nikomu dávané prikazom a všetko sa mohlo vykonávať v súlade s vedením družstiev a vlastníkov. Išlo tu hlavne o zjednodušenie prevádzky a zníženie prevádzkových nákladov. Túto možnosť využili už aj doslova „vstali z popola súkromní roľníci, a mnohí si vybrali pôdu a začali na nej súkromne hospodáriť. Bolo ich spočiatku na Slovensku 6400 a postupom rokov, najmä po roku 1998 a páde Mečiarovej vlády sa ich počet zvyšoval a tento trend pokračuje podnes. Súkromní roľníci dostali v rokoch 1990 – 1992 na svoje podnikanie dotácie na výstavbu objektov a hlavne strojov do výšky 50 % nadobúdacej ceny a pre osobitné druhy strojov 75 %.

Aby sa však využili už jestvujúce objekty aj stroje JRD pre individuálnu činnosť v poľnohospodárstve, bol prijatý ďalší federálny zákon č. 42/1992- o úprave majetkových vzťahov v JRD. Mal názov „Transformačný zákon“. Ten umožňoval fyzicky získať z majetku družstva stroje i budovy, a to podielom podľa výmery preberanej pôdy z družstva, pôvodne vloženého majetku a odpracovaných rokov. Išlo o to, aby sa najmä vystavané objekty využívali a nedošlo u nich ku devastácii. Mnohí to uvítali, no Mečiarova vláda videla v tom rozbíjanie družstiev.

Aby tomu zamedzila, prijala nerozmyslene novelizáciu tohto zákona č. 264/1995, ktorý radikálne zmenil možnosti využitia týchto prostriedkov. Namiesto fyzického podielu majetku, dostali členovia družstiev tzv. podielové listy. Ich majiteľ si už nemohol vybrať z družstva majetok vo fyzickom stave, ale bol finančne ohodnotený a mal byť vyrovnaný v peniazoch. Družstvá však boli v žalostnom stave. Ako sme videli, poľnohospodárska produkcia klesala a prípadnému záujemcovi nemali z čoho vyplatiť. No zároveň nemohol použiť ani stávajúce objekty pre svoju činnosť. Podielnícke listy sa stali úplne nehodnotným zdražom papiera. Tu boli roľníci okradnutí po druhý raz o majetok a samozrejme riadne oklamani. A tak už vyše 25 rokov objekty chátrajú, rozpadávajú sa a nik ich

nevyužíva. Ide o miliardové hodnoty, ktoré boli takýmto spôsobom umrtné a zničené. Takto teda dopadli nádeje proklamované obyvateľstvom v novembri 1989.

Do histórie slovenského poľnohospodárstva sa táto novelizácia zapísala ako druhý najtragickjší zásah do činnosti a rozvoja vidieka po kolektivizácii.

Ministrom poľnohospodárstva bol vtedy nominant Mečiarovho HZDS Peter Baco. Česká strana s predvídavosťou im vlastnou, novelizáciu

tohto zákona neprijala, ani o nej neuvažovala.

Dnes máme na Slovensku cez 12 000 súkromne hospodáriacich roľníkov, ktorí gazdujú celkovo zhruba na 10% všetkej poľnohospodárskej pôdy. Mnohí za toto obdobie zriadili moderné farmy vyspelého európskeho typu a v daných, aj keď neraz zložitých, podmienkach dosahujú vynikajúce výsledky. Mnohí využívajú poznatky popredných fariem v európskych podmienkach, ktoré navštívili, videli a mnohí s nimi aj spolupracujú.

Samozrejme takéto konštatovanie je možné použiť aj na mnohé poľnohospodárske podniky družstevného typu, kde ale došlo ku reštrukturalizačným a organizačným zmenám. Výsledky ukazujú jednoznačne, že všetko záleží od vedenia podniku, jeho odbornosti a flexibility prispôbiť sa daným podmienkam. V súčasnom období prosperujú tie podniky, ktoré narábajú s momentálnou realitou a nečakajú na zázrak. Ten „zázrak“ mal prísť v rokoch 1993 – 1998, keď poľnohospodárstvo rapidne upadalo, ale neprišiel. O jeho stopercentnom príchode hlásali skupiny funkcionárov, že vládu k tomu donúti nedostatok potravín a tým aj nespokojnosť obyvateľstva.

Ibaže to sa nestalo. Na slovenský trh s potravinami sa dostali viaceré veľké obchodné medzinárodné reťazce akými sú Tesco, Billa, Lidl, Kaufland atď, kde je k dispozícii predtým nevidaný tovar v sortimente i kvalite a cenovo veľmi rôznorodý a tým dostupný pre všetky druhy spotrebiteľov. Zároveň s príchodom zahraničných i domácich investorov sa zvýšila zamestnanosť a tým aj príjmy rodín. Zhodnotením hodiny práce v eurách na poli a cenám v obchodoch, ľudia uprednostňujú jednoduchší spôsob získania potravín a to nákupom. Tak sa postupne vytratili a vytrácajú z obhospodarovania aj tisíce hektárov prídomových hospodárstiev i tzv. záhumienkov v okolí dedín. Prispelo k tomu aj úmrtie a odchod staršej generácie z tejto činnosti a mladí nevidia v nej perspektívu.

Ako teda ďalej? Je to najzložitejšia a najťažšia otázka v hospodárstve Slovenska za všetku doterajšiu históriu. Prečo? A kde je najväčší problém?

1. Nemáme roľníkov! Zastal tu

normálny prirodzený vývoj, ktorý prebiehal už dávno vo všetkých západných európskych krajinách. Stratili sme tri generácie skutočných roľníkov so vzťahom ku vlastnej pôde, zvieratám i zariadeniam. Pracovníci súčasných družstiev a tzv. obchodných spoločností sú poľnohospodárski robotníci, ktorí môžu kedykoľvek svoje pracovisko pri dobytku alebo na traktore opustiť. Oni nie sú ničím viazaní ku tejto práci a reči o zodpovednosti ku spoločnému vlastníctvu sú pre nich

hlasom do vetra. Urobia tak kedykoľvek, ak sa v ich blízkosti vyskytne iné pracovné miesto bez zápachu alebo hrkotania v traktore a navyše so sobotňajším a nedeľným voľnom. To sa nám môže stať kedykoľvek a tisíce kusov dobytka ostane revať pri prázdnych žľaboch a zo stoviek traktorov sa ani nezadymí. Už dnes máme prípady, kedy bol predseda družstva prinútený dojsť niekoľko týždňov kravy, lebo nemal náhradu. Pritom súčasná týždenná poľnohospodárska produkcia dokáže vyrobiť potraviny pre obyvateľov Slovenska na tri dni. Ak by sa nedajbože horeuvedený stav naplnil, ostane 5,3 milióna Slovákov o hlade. A hriechom je, že na to nikto z politických činiteľov nemyslí..!

Teda, ako vrátiť roľníka ku pôde?

V súčasnom období nie sú vytvorené pre tento návrat žiadne podmienky!

2. Na troskách bývalých JRD a štátnych majetkov sa v posledných desaťročiach ukotvila sieť tzv. agrooligarchov, a to tak domácich, ako aj zahraničných. Títo využili nezáujem Slovákov o podnikanie v poľnohospodárstve, vytvorené veľké celky, ako aj spomínaný zákon 264/1995. Od podielníkov družstiev odkúpili mnoho razy za 10% ceny podielov celé družstevné dvory a stali sa takto ich vlastníckmi. Ku tomu sa pridala štátna alebo prenajatá pôda, a tak dnes máme na Slovensku celky o výmere 15-25 000 hektárov, ktoré obhospodarujú súkromní podnikatelia. Využívajú pritom podmienky dolnej hranice VDJ na jeden hektár, aby získali na túto pôdu plné dotácie. Tie sú v nížinných oblastiach 0,30 VDJ a v horských a podhorských 0,40 VDJ na jeden hektár. Takto dostávajú dotácie na jeden hektár obhospodarovanej pôdy 200 – 350 Eur.

To „obhospodarovanie“ môže byť aj ponechanie pôdy ladom, len jej skosenie raz do roka a ponechanie na poli bez úžitku. To znamená, že neprodujú nič. A čuduj sa svete, z tohto „kumštu“ žije na Slovensku 660 podnikov aj s menagementom. Zvyšok pracuje zhruba na jednu tretinu.

Poľnohospodárskej politike EÚ to však vyhovuje, lebo EÚ má prebytok potravín a takto sa nemusí starať, kde túto časť umiestniť. Zároveň to spĺňa, ba prevyšuje požiadavky EÚ o zníženie uhlíkovej stopy, znižovanie emisií

a to aj nitrátových a amoniakálnych a zároveň podporuje jej „Greening program“ na poľnohospodárskej pôde, teda v zazenení 10-20% poľnohospodárskej plochy. Nuž tak, kde je chyba...?

A tento stav horeuvedené skupiny využívajú s „úspechom“ na Slovensku už viac ako dve desaťročia. Nazývajú ich „zberatelia hektárov“ a ako vidíme, darí sa im ohromne. Majú náležité „pochopenie“ vo všetkých doterajších vláдах a vedení Ministerstva poľnohospodárstva a rozvoja vidieka. Ku tomu veľmi výrazne prispieva aj úplný nezáujem obyvateľov Slovenska o poľnohospodárstvo, ku ktorému sa za posledných 70 rokov s „úspechom“ dopracovalo vo svojom neprospech, ale na osoh rôznych mafii. Sú to silné skupiny, ktoré majú veľký vplyv na vládne kruhy i balamutenie obyvateľstva. Mnohé dvory kúpili a družstvá prenajali zahraniční účastníci najmä z Holandska a Dánska. Veľké farmy vyhovujú ich predstavám a zameriavajú sa najmä na produkciu mlieka a bravčového mäsa.

3. V mimoriadne zlom stave je na Slovensku potravinárstvo. V každej krajine sa od dávna budovalo v tradičných rodinných prevádzkach a takto vedené podniky si podávali receptúry, technológiu výroby i know how z generácie na generáciu. To boli zlaté stránky tohto podnikania a rodiny sa veľmi starali o to, aby sa tradícia zachovala a tým aj široký okruh doberateľov a zákazníkov. To boli doslova poklady krajiny. Minulý režim o to nestál a pri likvidácii súkromného podnikania zlikvidoval aj tie, a ak sa dajakým zázrakom zachovali, postupne vyplavili do jednotvárnej socialistickej podoby. Tým výrazne zredol sortiment potravín. Jeho mnohostrannú podobu ukázali našim ľuďom práve spomínané zahraničné obchodné spoločnosti a naši ľudia ostali samozrejme udivení.

Tak sa dnes stáva najmä pri mäsových výrobkoch, že sa zo Slovenska vyvážajú do zahraničia živé zvieratá a hotové spracované sortimenty výrobkov sa dovážajú naspäť. A následkom veľkého poklesu chovov domácich zvierat, vyvážajú sa tisíce ton obilia, lebo doma ich nemá kto skonzumovať. Naproti tomu sa dovážajú sortimenty spracovaných mliečnych výrobkov rôzneho druhu. Celkovo potravinári sa sťažujú na zastarané technológie, ktoré pre nedostatok peňazí nemôžu nahradiť. Ich neradostnú situáciu komplikujú ešte najnovšie zákony o príplatkoch za nočnú prácu. Teraz je na pretrase nový zákon o neprimeraných obchodných podmienkach, ktorý tiež tomuto sektoru hodí ďalšiu haluz pod nohy.

4. Zaujímavé je, že z rôznych mediálnych reakcií často počuť výhrady voči tomuto stavu. Boľavých je najmä oných vyše 820 kamiónov potravín, ktoré sa denne vozia na Slovensku. A tento počet sa zvyšuje. Tak isto „hrkne“ každého už dnes takmer dvojmiliardový obchodný deficit Slovenska s poľnohospodárskymi výrobkami. Všetci sa však každoročne zaoberajú tým, že ku polročnému, alebo ročnému termínu vyrátávajú jeho stúpajúci rozsah.

Ale ešte nikdy a nikde som nečítal, ani nepočul, že nám to spôsobili komunisti z ich násilnou kolektivizáciou, zničením roľníckeho stavu a toto sú toho dôsledky.

Najradšej to hádzajú za vinu Jánovi Čarnogurskému, ktorý bol predsedom vlády SR v rokoch 1991-1992, kde sa po prvý raz hovorilo aj o súkromných

roľníkoch, čo vyvolalo v radoch funkcionárov JRD obrovský odpor. Dotácie v tom čase boli orientované na udržanie poľnohospodárskej výroby a najmä stavov zvierat, a to na jednu VDJ. Po roku 1992 Mečiarova vláda zmenila tento systém platby a to jednotku plochy, - jeden hektár. Tento stav trvá teda po dnes a mal za následok pokles oných stavov zvierat do súčasnej podoby. Ján Čarnogurský na tom nemá ani najmenšiu zásluhu, a tu vidíme, akú silu má lož.

A to už trvá tridsať rokov. Státisíce Slovákov chodia každoročne do Rakúska, Nemecka, Francie i Anglicka, kde vidia iný spôsob hospodárenia na pôde, ale ešte nik na to nepoukázal. Nik ešte nepovedal, že súkromný roľník hospodári na svojej farme hospodárnejšie a dôslednejšie, ako veľké spoločné podniky. Aj zdroje, ktoré získava vo forme dotácií vie účelnejšie a flexibilnejšie využiť. A nakoniec, nemusia ísť do Rakúska, majú ich na Slovensku medzi mnohými roľníkmi, ktorí za tie roky v skromných podmienkach a s polehami pod nohami, ktoré im vytvorili doterajšie vlády, vybudovali na Slovensku vzorné rodinné farmy. Že ich je málo? Je to na hanbu všetkých vlád, ktorí v nich videli rozbiť družstiev, špekulantov, dokonca s p i a t o č n í k o v a podobne. A nakoniec! Tých 65% dovezených potravín v 820 kamiónoch sa v zahraničí vyrába práve na súkromných farmách, ktoré nás z dvoch tretín živia. Ony môžu a my nie, lebo by sme pošramotili onú gloriólu kolektívnych veľkofariem!

Z predložených údajov a konštatovaní môžeme len potvrdiť ono staré múdre príslovie: „Čo jeden sprostý spraví, to tisíc múdrych nenapraví.“!

Kolektívne hospodárenie na pôde vymyslel sprostý Lenin, ktorý nikdy v živote na poli nepracoval. Dokonca verejne vyhlásil, že on roľníka nenávidí, ani nepotrebuje, lebo sa budeme živiť tabletkami vyrábanými v továrňach. Kto sa len trochu rozumie metabolizmu v ľudskom tele, tak jednoznačne uzná, že takéto vyjadrenie mohol povedať len mimoriadne primitívny a“ strelený človek“.

5. Čo je veľmi nebezpečné pre Slovenskú krajinu, je už mnoho-ročná neúcta k pôde. Keďže pre ňu jej vlastníkov – roľníkov komunisti prenasledovali a rodiny sa veľmi trápili, stala sa pre nich doslova prekliatim. A v terajšej situácii, kedy nevidia a už dnes ani nepoznajú formy jej využitia, má pre nich oné vlastníctvo cenu len vtedy, ak je možnosť ju niekomu výhodne predat', napríklad ako stavebné parcely, alebo pod fabriky. Tak nám každoročne ubúdajú tisíce hektárov najúrodnejšej pôdy, najmä na južnom Slovensku. Pritom by boli možnosti výstavby aj na menej hodnotných pôdach. No vyberá sa vždy najjednoduchšie riešenie. A čo je smutné, nikoho to netrápi!

Áká je teda aspoň aká –taká východisková perspektíva?

1. Mnoho našich ľudí pracuje už dlhé roky v zahraničí. Kto sa však z nich aspoň ako tak obzerá okolo seba tak zisťuje, že u nás na Slovensku sú skutočne výborné podmienky

pre poľnohospodársku činnosť a produkciu veľmi širokého sortimentu. A tu na Slovensku, doma sa oplatí omnoho lepšie investovať, ako inde vo svete, kde je človek neustále cudzincom. Jednoducho platí oné staré: „Lepší doma krajec chleba, ako v cudzine celá krava“. A tak, aj keď veľmi pomaly, ale predsa, prichádza tu stredná generácia, ktorá má záujem o pôdu na Slovensku a začína sa udomáčňovať. Dobrým signálom sú aj tisíce už zapracovaných súkromných roľníkov, ktorí sú dobrým príkladom a majú aj skúsenosti.

2. Vo vedení na veľkých poľnohospodárskych podnikoch už dnes pracujú iní ľudia ako pred tridsiatimi rokmi. Mnohí prešli prácami na farmách v Západnej Európe, v Amerike i v Kanade. Vidia, že hospodáriť treba inakšie, ako tu bolo za celé desaťročia Komunizmu zvykom. Ako sme spomínali, brány Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre do týchto čias opustilo vyše 160 000 vysokoškolsky vzdelaných odborníkov. Aj tí praxovali v zahraničí. A tak už aj mnohé poľnohospodárske podniky na Slovensku dostávajú postupne novú podobu. Vidieť to mnoho razy na výške úrod poľnohospodárskych plodín, ale najmä na úžitkovosti zvierat. Napríklad dojivosť u kráv predstavovala pred tridsiatimi rokmi 3.500 – 4000 litrov mlieka na kravu, dnes mnohé farmy presahujú aj desaťtisícovú hranicu. Mnohí činitelia sa snažia takto vytvoriť priestor aj pre generácie svojich detí.

K tomu všetkému sa však musí prispôsobiť legislatíva a štátne inštitúcie. Poľnohospodári si sťažujú na veľké množstvo byrokracie. Súkromných roľníkov aj všetky poľnohospodárske podniky veľmi trápia vysoké odvody do Sociálnej a zdravotnej poisťovne. V susednom Poľsku roľníkom tieto platby v plnom rozsahu prepláca štát. Tak isto naše zdanenie poľnohospodárskej činnosti na úrovni ostatných foriem podnikania v slovenskom hospodárstve je nezmyslom na čo sa poukazuje už viac ako 25 rokov, no bezvýsledne. Nevýhodou roľníckej vrstvy na Slovensku je aj stav v Slovenskom parlamente i vo vládnych funkciách, kde niet činiteľov s typickými roľníckymi koreňmi, pretože ich nezažili. Oni roľníkov nezaujímajú, lebo obchody sú plné potravín, ba ani im nerozumejú. A tak tam mnoho výziev mieri do prázdna.

3. Veľkovýrobné formy poľnohospodárskej výroby sa neosvedčili. Naplnili požiadavky výživy slovenského obyvateľstva. Nesú so sebou všetky prvky riadenia z priemyselných prevádzok s robotníckym personálom. Menšie hospodárstva sú flexibilnejšie a rodinné farmy hospodária úspornejšie. Je tam iná atmosféra. To priznávajú mnohí, ktorí to všetko za tie roky prežili. Jedna z možností, ktorú navrhujú dokonca i ľavicovo orientovaní odborníci, je celkové znárodnenie poľnohospodárskej pôdy a pridelenie do užívania menším hospodárom do výmery 250 hektárov s možnosťou jej postupného dlhodobého odkúpenia. To by znamenalo úplne novú organizáciu poľnohospodárskej výroby na Slovensku, ktorá by bola takto kompaktná s ostatnými európskymi krajinami. Tak

by pôda na Slovensku ostala v rukách slovenských hospodárov a zlepšil by sa aj súčasný, nepriaznivý demografický vývoj Slovenska na vidieku.

Z tejto zovrubnej analýzy nášho stavu v poľnohospodárstve a potravinárstve jasne vyplýva, že treba s týmto stavom dačo robiť. Ešte pred rokom koronavírus nik nepredpokladal a on sa tu v krátkom čase vynoril aj so svojimi dôsledkami. To isté sa môže v dakej forme prejavit' nedajbože aj v potravinách. Vtedy sa každá krajina uzavrie do seba a ratuje si svoju situáciu. Osemstodvadsať kamiónov na Slo-venko nepríde, a čo potom? Vieme si to veľmi dobre predstaviť: - lístkový systém a prázdne komory i zástupy ľudí pred obchodmi s potravinami. Zažili to po druhej svetovej vojne v Ra-kúsku a ešte dlhšie obdobie aj my.

Stav ktorý tu je, sa musí stať celonárodnou záležitosťou a venovať mu pozornosť v každej jednej obci i v okruhu miest. Do toho musia byť zapojení všetci majitelia poľnohospodárskej pôdy na Slovensku a tých je niekoľko miliónov. Oni sami za musia postarať, aby na ich pôde sa riadne gazdovalo a musia si uvedomiť, že tento ich majetok je skutočne nielen vzácny, ale cítiť zaň aj zodpovednosť. Veď napríklad každý majiteľ bytu sa stará o svoju obývačku a nečaká na kohosi, kto mu ju príde vymaľovať a spraviť podlahu. Tu, na Slovensku máme stav, že každý Slovák i rodina majú omnoho vyššiu hodnotu okolo seba, v poli, ktorá je ich vlastníctvom a ich to vôbec nezaujíma. Pri tom s veľkou dychtivosťou a nádejou hľadajú na ňu zahraniční investori. Tí by ju schmatli tak, že by nám Slovákom ostali len chodníky do vlastných chotárov.

Nerád by som to zažil a hrozím sa, že by sa toho moji vnuci a pravnucci dožili. A mám ich dokopy šesťnásť! A rovnako určite ani jeden Slovákspolurodák, hoci by mal len jedného.

Samozrejme, že tento proces zmien je nie možné uskutočniť za obdobie činnosti jedného ministra. Bude to proces dlhodobý a nie každému bude po vôli. Ide však o náš život, životy našich rodín i budúcich generácií. Situácia v ktorej sme dnes na Slovensku je najhoršia v našej histórii a dovoľm si povedať, že najhoršia zo všetkých krajín Európy, ba i kultúrneho sveta. Rád by som mojich všetkých kolegov i súčasníkov potešil, že báť sa netreba, lebo tých 32 miliárd Kčs spred vyše tridsať rokov sa nájde. Ale nielen tie, ale ďalších aspoň desať na ostatné podpory. Lenže žiaľ, nenájde sa ani sa nenašlo aj keď to mnohí po roku 1992 sľubovali. Sú to tvrdé slová, ktoré by som najradšej nikdy nevyslovil. Preto treba konať!

Autor bol v rokoch 1990 – 1992 námestníkom ministra poľnohospodárstva SR, v r. 1990 poslancom Federálneho zhromaždenia ČSFR a v r. 1994 poslancom Národnej rady SR. Celý život, aj doposiaľ pracuje v poľnohospodárstve ako súkromný roľník, pracovník JRD i vedecký pracovník v poľnohospodárskom výskume. Ročník 1937.

TEODOR KRÍŽKA

Národ

Kam podeješ sa, taký maličký?
Široké sú len tvoje štedré gestá.
Tvoj milý domov, to sú pátričky,
sám ako prst len na nich máš dosť miesta.

Drobné sú, na ne sa však pomestí
trápení dosť. Veď ako vtáča z chrastia
šaštínska Matka siedmich bolestí
privíňa si ťa pod svoj azúr plášť'a.

Ruženec sa ti zrnko po zrnku
poddáva ako svetlá drobných planét,
čo vôkol slnka tvoria korunku,
okolo Matky, čo má pre nás pamäť.

Po koľký raz už rozum klame ti,
až sa zdá, vesmír k záveru sa úži.
No Matka naša, pani pamäti,
modlí sa s nami naše vlastné slzy.

Bezodná

Obloha nad horami bezodná
aj voda jazier je tu bezo mňa,
nepriložil som veru ani slamku
ku tomu kostolu či k tomu zámku.

Bolo tu dávno všetko predo mnou,
aj výška s hĺbkou takou bezodnou,
kam sa len zavše človek nepomestí
s kameňom svojich planých pästí.

Je, no a bolo to tu všetko skôr,
aj pod oblohou strmá zeleň hôr,
a bolo to tu pokorne a skromne.
Tak nech to bude naveky aj po mne.

Ako zabiť národ

Pôda je základ človečieho rodu.
Ako ho zabiť? Zoberte mu pôdu!
Mŕtvy je, keď viac človek nepôjde
pracovať od svitania na pôde.

Kam s mŕtvolou? Nuž do krčmy ju strčme.
Búchajú päťou mŕtvi na stôl v krčme,
netušia, že len búšia na veko
truhly, čo od života je tak ďaleko.

Zástupy ľudí, stohy mŕtvych rakiev,
básnici hundrú si ich mŕtvy nápev,
pekelné dobrá vznešenosť ich ód
chválou je na ten mŕtvy ľudský rod.

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Krížka – Cena jedného čísla je 1.90 € (ročne 39,90 €) – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418091 alebo 02/54640949 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: teodor.krizka@gmail.com – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

TRIBUNÁLY POMSTY

A FANATICKEJ NEVRAŽIVOSTI

Každá prehraná vojna znamená pre porazeného biedu. To bolo temer vždy v dejinách. Starý, pohanský Rím mal príslovie: Vae victis! Beda premoženým!

Lenže, starý pohanský Rím a jeho predstavitelia boli aspoň úprimní. Premožených prenasledovali, uvrhli do otroctva, lebo prehrali vojnu a nemali práva na slobodný život. Nepokúšali sa zastierať svoje potláčanie a ujarmenie premoženého pod kepienkou spravodlivosti. U nich bola zásada „Vae victis“, a ani ju neokrášľovali. Pohanstvo bolo síce v tomto smere kruté, ale úprimné.

Čo sa na Slovensku dialo v roku 1945 a v nasledujúcich rokoch?

Slovenský štát, jediná forma záchrany slovenského národa v búrlivých vojnových rokoch 1939-1945, bol násilne zničený. Tí, čo sa za Slovenského štátu zachránili, naraz sa víťazoslávne posadili za sudcovskú katedru a proti vlastným záchrancom začali uplatňovať pohanskú zásadu „Vae victis“.

Keby na Slovensku bol býval vytvorený nemecký protektorát, tak ako nad Čechmi, keby Dr. Tiso váhou svojej osobnosti, nebol udržal Slovákom samostatnosť, neboli by sa komunisti Novomeský, Ďuriš, Široký, Viktory, Viktorín atď., ani desiatky ďalších, dožili sa roku 1945, ale boli by zložili svoje zlobou prešpikované kosti v niektorom nemeckom koncentračnom tábore.

Priam v tom je dôkaz, že Slovenská republika nebola fašistická, ani nacistická, lebo vedela rešpektovať i odlišné, a často i protichodné ideológie, a ich predstaviteľov nehmla na popraviská, ale dopriala im spokojný život, ba život nielen spokojný, ale často i výnosný, tak ako ho mali vynikajúci komunisti Dr. Husák, Novomeský, Dr. Viktory, Viktorín, Dr. Heim a agrármici Dr. Josko, Dr. Kvetko, Frašťacký, Ursíny, Dr. Lettrich.

A tí, ktorí na výslni Slovenskej republiky zbohatli a mali sa dobre, naraz cítili v sebe páčivú túhu odplatiť všetko toto dobré zlým.

Do tzv. povstania Slovensko bolo ostrovom pokoja. A sprievodným znakom toho bol neúmerný blahobyt, aký v susedných krajinách bol len snom i pokiaľ ide o dane krvi, ktorú žiadalo Nemecko v boji proti boľševizmu, slovenský príspevok bol minimálny. Vskutku len symbolický. Namiesto požadovaných 10 divízií, zásahom prezidenta Dr. Tisu tú požiadavku znížili na dve divízie i z nich jedna bola nasadená do boja a druhá bola zaisťovacia.

Toto však svrbelo domácich nespokojencov. Chceli vidieť viac preliatej krvi. Preto vyvolali v r. 1944 neblahú masaku, augustový puč, ktorý priniesol Slovensku dva následky: 20 000 slovenských mŕtvych, ďalšie tisíce ranených, množstvo vypálených obcí, miliardové škody na národnom majetku.

Zapelešenie Boľševických jednotiek do nášho tichého a spokojného domova. A kde sa červení zahniezdili, tam v ich šľapajach sa červenala slovenská zem od nevinné preliatej slovenskej krvi. Následky puču treba podľa zákona pričinnosti logicky pripočítat pučistom. A že tie následky neboli ešte katastrofálnejšie, treba ďakovať mnohostranným zásahom Dr. Jozefa Tisu a jeho vlády, ktorí sa všemožne snažili ratovať každú slovenskú dušu, i keď hneď to bola duša pohlúďca.

Sám som bol svedkom toho, že v úradovniach Hlinkovej ľudovej strany a gardy sa vystavovali osvedčenia stovkám ľudí, že boli dobrými straníkmi a gardistami, i keď v strane a v garde vôbec neboli, boli priam v opačnom tábore. Ale išlo o záchranu slovenskej krvi, a tej bola vzácna každá kvapka.

Niektoré povie, ten puč si vyžadovala súčasná vojenská situácia. Možno. Ale ešte naliehavejšie by si bola tá súčasná situácia vyžadovala puč v Čechách a na Morave. A prečo sa tu neponáhľali tí, čo Slovákov postrvali do bratovražedného zbytočného krviprelievania?

Prečo nevyvolali v tom čase puč v Protektoráte? Preto, lebo šanovali svoju českú krv. Tým s „povstáním“ nebolo tak naponáho. Oni svoje slávne „povstání“ mali čas začať dva dni pred skončením vojny.

Hazardným pučom zdiskreditovaní pučisti po príchode Boľševických vojsk zradou odvrátili od seba hnev ľudu. Oni sa niesli na víťaznom koni, ale cítili, že 80% slovenských katolíkov bolo proti nim a hľadalo legálnu príležitosť, ako sa striasť týchto hrozných pijavíc.

Preto tým rýchlejšie sa poponáhľali zriadiť revolučné tribunály na odstránenie slovenských katolíkov. Krutú pohanskú zásadu „Vae victis“: Beda premoženým, silou-mocou obliekali do rúcha práva a zdanlivej spravodlivosti.

Slovenská národná rada, ako sa títo samozvanci nazývali, vyniesla nariadenia o „národnom“ súde a „ľudových“ súdoch. Autormi boli Dr. Jozef Lettrich, Dr. I. Štefánik, Dr. Friš - nekatolíci.

Niet krvavejšieho fľaku v slovenských

THDR. JÁN REKEM, trenčiansky kaplán

Trenčianska väznica

Zážitky slovenského kňaza vo väzení v „oslobodenej“ ČSR (1945)

dejinách, ako ten, ktorý zapríčinilo na Slovensku „ľudové súdnictvo“, teda výsledok nariadenia tzv. SNR č. 33/45 a 55/45 Sb.n. SNR.

Z príslušníkov tichého a mierumilovného slovenského národa autori spomenutých nariadení urobili kriminálnikov, zločincov a väzňov, aby upevnili svoje pozície, ktoré proti vôli národa si neprávom osvojili.

Preto bolo treba desaťtisíc Slovákov vohnať do žalárov, aby státisíce slovenských rodín, ak ich chcú dostať von zo žalárov, mlčali a poddali sa moci uchvatiteľov, lebo inak člen ich rodiny sotva uzrie slobodné Božie slnko.

Ale nech prehovorí štatistika:

Pred sebou mám rakúske noviny: nezávislý týždenník Der Volksbote, ktorý od svojho bratislavského dopisovateľa prinášal úradné dáta o činnosti ľudových súdov (číslo 28, z 8. júla 1948):

Od roku 1945 do r. 1947, za celé tri roky, ľudové súdnictvo vykazuje túto činnosť: Pojednávané bolo proti 19749 osobám, 7661 osôb odsúdili spolu na 12255 rokov väzenia. 12 088 osôb pre nedostatok dôkazov oslobodili. 13 osôb odsúdili v neprítomnosti, 55 osôb odsúdili na smrť.

Z toho omilostili len 9. V niektorých prípadoch ešte nerozhodli o udelení milosti a prevedenie popravy odložili.

1600 prejednávani ešte visí, lebo preťažené súdy neboli schopné všetko vybaviť. Priemerný trest odňatia slobody, prepočítaný na jedného odsúdeného, obnáša 32 mesiacov, to je 2 roky a 8 mesiacov.

V slovenských dejinách súdy nikdy neboli tak preťažené, žaláre v takej miere preplnené.

Povedľa riadnych súdov fungovalo 77 okresných ľudových súdov a jeden národný súd, 69 okresných väzení a 10 krajských väzníc. Mimo toho 2 väznice pre mužov, 1 pre ženy, 1 väzensko-výchovný ústav pre mladistvých. To je dohromady 83 ústavov, ku ktorým pristupujú jednotlivé policajné väzenia a koncentračné tábory. V týchto sú celé mesiace a roky protizákonne držané tisíce ľudí“.

Tento časopis porovnáva uvedené tresty s trestami, ktoré slovenskí vlastenci vytrpeli počas maďarského útlatku. Za základ berie Benešovu štatistiku, ktorou operoval na mierovej konferencii. Podľa tejto štatistiky od r. 1908 do r. 1908, teda za 10 rokov maďarské súdy odsúdili 452 Slovákov, spolu na 78 rokov žalára. Podľa toho pripadlo na odsúdeného priemerne 63 dní, oproti 32 mesiacom na jedného dneš.

Keď má človek tieto štatistiky pred očami, môže zistiť, že pri podelení politických trestov na slovenský národ by každý Slovákom bol musel vtedy sedieť 10 minút. Naproti tomu podľa dnešného priemeru by

musel sedieť 1400 minút. Pritom sa brali do úvahy len úradné súdne rozsudky.

Okrem toho treba brať do úvahy aj to, že pred 3 rokmi okolo 20 000 občanov Slovenska deportovali do Ruska.

120 000 Slovákov bolo mesiace a roky vo vyšetrovacej väzbe bez súdu a rozsudku. Za maďarskej vlády všetkých obvinených z politických prečinov postavili pred riadne súdy, čo sa dnes ani zďaleka nedeje.

Dnes pripadá na každého Slováka, ktorý bez právneho rozsudku bol olúpený o svoju slobodu, priemerná väzba 253 dní!

V Rakúsko-Uhorsku za politické priestupky ročne odsúdili okolo 45 Slovákov. V Benešovej a Gottwaldovej republike je priemer 50 000 Slovákov postihnutých najrozličnejšími trestami, ktoré za tri roky

„mastnejšie“ prípady a tí, čo zaplatili, dostali sa von aj bez súdneho pojednávania. V Trenčíne bolo verejným tajomstvom, že priemerný obnos za prepustenie na slobodu bol 50 000,- Kč. Ba, pri ťažších prípadoch, to išlo až do 200 000,- Kč.

Nie div, že sa žaláre pomaly vyprázdňovali, veď obchodný záujem veľkej časti „ľudových sudcov“ - úžerníkov a keťasov - to vyžadoval, aby neklesali ceny a neupadala ochota platiť za prepúšťanie.

Istá trenčianska advokátska kancelária mala výnosné kšefty v spojení s týmto hnusným obchodom s utrpením nevinných ľudí, lebo sprostredkovala tieto nekalé zárobky istým pánom „sudcom“.

Práca uväznených v trenčianskej väznici?

Medzi najprvé práce patrilo kopanie

a čistenie mŕtvol, lebo boli potrebné exhumácie. Malo sa dbať na hygienu a ochranu pred infekciou, ale v tomto prípade ani najzákladnejšie pravidlá hygieny sa nerešpektovali. Väzni sa museli holými prstami, bez rukavíc, pľatiť v hnujúcej mŕtvole. Keď to robili nástrojmi, už žily a obušky milicionárov svišťali po ich hlavách a chrbrtoch.

Zápach v hrobach bol taký hrozný, že nevedel odmle. Ale na to, aby ho prebrali, dozorcovia mali žily.

Takto, na Brezine, museli z hrobov vykopávať mŕtvolu. Pri tom dozorcovia väzňov trápili. Milicionárom nevyšlo z huby nič poriadneho, ani keby sa pomýlili.

Toto kopanie sa na Trenčiansku prevádzalo dlhý čas. Kde niečo preblesklo, že je nejaký partizánov psík zakopany, už tam hmla väzňov, otvárat „hroby“.

Nejeden sa celý týždeň nemohol ani dotknúť jedla, lebo vyvrátil všetko, len čo si pomyslel na tú prácu. Hrozne vyzerali naši nevinní ľudia, čo prešli cez toto strašné robotovanie na hrobach. Zápach, nebezpečie infekcie, bitka pri tom. Nie div, že každému sa hneď liali slzy z očí, len čo si na to pomyslel, alebo o tom rozprával.

Ďalšie práce sa týkali povojnovej rekonštrukcie. Boľševici k nej priložili pomocnú ruku len preto, aby z nej vytlačili zisk. Zaistených chudákov bičom hmla do otrockej roboty na rekonštrukciu.

Boli pokazené železnice. Tam, na bezplatné práce, vyhnali zaistencov. Od piatej ráno rukovali z väzníc kolóny zaistencov a večer až o desiatej sa vracali, leda vlečúc nohy, vysilení, vyhladovaní, lebo nie každému sa podarilo prepašovať jedlo od domácich alebo známych.

Bolo potrhane železničné a poštové telefónne vedenie. Ráno o piatej hmla zaistencov peši až do Mnichovej Lehoty a tu museli opravovať vedenia, stavať stĺpy, bez akýchkoľvek primitívnych bezpečnostných opatrení proti úrazom, do úmuru do noci, väčšinou o hladu.

Vyhodené mosty? Do práce nahmla zaistencov. Ale, keď boli hotové, vychvalovala sa nimi červená armáda a komunistická strana, ktoré mali najmenší pozitívny podiel na týchto prácach. Pri stavbe mostov robotníci už dostávali akýsi nízky plat, z ktorého im ešte postfhalí temer polovicu pod všelijakými zámenkami.

Pri mostoch bola práca najnebezpečnejšia, lebo neboli opatrenia proti úrazom. Na tieto práce hmla ľudí vyše 60 ročných, ktorí museli chodiť po úzkych doskách a brvnách ponad krútnavami Váhu, aby naši ľudia utrpeli čím viac úrazov, a tak boli potrestaní za svoje náboženské a národné presvedčenie, i keby ušli súdному trestu. Preto veľmi mnohí utrpeli ťažšie i ľahšie úrazy. Len Božej Prozreteľnosti

možno pripísať, že nebolo viac prípadov smrti, ako sa tam stalo.

Keď chceli niektorého človeka zdravotne zničiť, tak mu prideliť nadmieru ťažkú prácu, aby ju sám vykonal, a tak urobil z neho mrzáka na celý život.

Tak napríklad milicionár Sládek nútil pri otrockej robote na železničných mostoch pápežského prelata Msgr. Andreja Marsinu, ktorého tam tiež vyhnali na prácu, aby sám zodvihol 90 kg ťažký kameň a nechcel dovoliť, aby mu iní zaistenci pri tom pomohli. Predstavte si, čo znamená pre 61 ročného človeka dvíhať pred sebou temer metrický cent ťažký kameň, bez pomoci druhých. Jeden účastník „povstania“ vynadal tomu milicionárovi, a ten s hrešením upustil od svojho rozkazu.

Najšpinavšie práce po meste museli konať zaistenci. Kde bolo treba čistiť záchody, dať do poriadku verejné budovy atď., tam hmla zaistencov, ktorým vinu ešte nedokázali.

Najodpornejšia a najhnusnejšia spomedzi týchto robôt bolo čistenie kasárne na Legionárskej ulici.

Tam bolo ubytované boľševické vojsko. Všetky izby boli vystlaté slamou, ale tá slama bola samý hnoj. Tak veľkú ako aj malú potrebu, to všetko robili tam, v tých izbách, kde spali. A to tam bývali celé týždne. V tých miestnostiach bol hnusný zápach, na odpadnutie. Zahniezdili sa tam blchy, vši, ploštice, muchy.

Keď sa do kasární mali nasťahovať domáci vojaci, bolo treba kasárne najprv vyčistiť. To museli zaistenci, politickí väzni, medzi nimi i zaistení kňazi.

Moji spolupracovníci mi nedovolili, keď videli, že človeku je z toho zle, ani vstúpiť do tých zahnutých miestností. Ja a moji duchovní kolegovia sme nosili po chodbe vodu a zametali chodbu.

Tí, čo mali silnejšiu náturu, pustili sa do hrabania a zoškrabovania toho hnoja z dlážky. Vyhádzali to na chodbu a z chodby na dvor a hneď to páliili, lebo ponechať to dlhšiu dobu na dvore znamenalo by epidémiu. Keď zaistení muži zoškrabali z podlahy najhoršiu špinu, potom zaistené ženy, politické väznenky - učiteľky, študentky, pomocnice v domácnosti - museli tie dlážky drhnúť a orajbať, a to všetko bez haliera pláce. Politickí zaistenci nedostávali ani tú plácu, akú mali odsúdení trestanci. Tá obnášala 10 halierov na hodinu.

Mňa už predtým oslobodili od tejto práce ako i ostatných kňazov, lebo naši trenčianski veriaci na NB hromadne protestovali proti potupnému vŕhnutiu svojich kňazov na otrocké práce a hrozili demonštráciami proti režimu, ak duchovných neprestanú prehŕňať.

Samozvaní komunistickí mocipáni, samý Čech: Šumbera, Zlámal, Jurásek, Žák, Tomáš, atď., mali už zlé skúsenosti s trenčianskymi katolíckymi, najmä so ženami. Veď tieto každú chvíľu demonštrovali za katolíckej školy, na riaditeľstvách škôl, na inšpektrátoch, ba šli aj na poverenie školstva do Bratislavy.

Pri hladových demonštráciách vtrhli do mestského domu, päšťami, taškami, a tým, čo ktorá mala v ruke, zbili komunistického starostu Bartáka.

Zavše sa stalo, že niektorého komunistického predáka zvečera niekto na ulici alebo v jeho byte zmlátil, ako odmenu za skaličenie alebo zmrzačenie našich ľudí. Preto NB prikázala, aby neprovokovali občanov vodením kňazov mimo väznice.

Odvtedy sa naša práca obmedzovala len na vnútro väznice. Občas som s inými chodil do pivnice skladať a nakladať zemiaky. Lopata, vidly sa stali mojimi priateľmi. Na väzničný dvor chodili sme občas čistiť a škrabať zemiaky, drevo rezať a rúbať. Keď iní väzni nanosili prútie na pletenie košov a pleteného prúteného nábytku, dostalo sa nám či toto prútie štiepať. Niekedy zas čistili špinavé plechové hrnce a náradie.

Áno, boli sme si vedomí toho, že povitá práca, nech je akákoľvek, zušľachtuje človeka, uspokojuje svedomie, posvätená dobrým úmyslom získava časné i večné zásluhy, zakaľ nepoctivé okrádanie a nespravodlivé trýznenie, ktoré boľševici robili, im prináša len nepokoj svedomia, obavu z budúcej odplaty.

(Pokračovanie v budúcom čísle)